

ONDERZOEKSRAPPORT ALTERNATIEVE FINANCIERING VTH TAKEN

2024

A close-up photograph of a hand holding a black pen, pointing at a financial table. The table contains columns for 'Amounts' and '% of total'. The '76.0%' value is circled in blue. Other visible values include 31.0%, 35.0%, 9.0%, 11.0%, 8.0%, 4.0%, 3.0%, 17.0%, and 100.0%.

Amounts	% of total
\$1,476,775	76.0%
\$12,000	3.0%
\$1,488,775	100.0%
\$1,476,775	100.0%
\$1,172,775	79.5%
\$1,172,775	100.0%

Inhoud

1. Inleiding	3
Managementsamenvatting:	5
2. Methodologie	6
3. Beoordeling Oplossingsrichtingen	9
3.1 Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag.....	9
3.2. Omgevingsbijdrage via verhoging OZB.....	15
3.3. Overeenkomst op urenbasis (“uurtje factuurtje”)	20
3.4. Verbreding leges plichtige activiteiten	25
3.5. Verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag	30
3.6. Afschaffing legesstelsel	34
3.7. Instellen standaardtarief	39
4. Conclusies en aanbevelingen	43
Bijlage 1. Uitkomsten Provero congres	47

1. Inleiding

Het gemeentelijke takenpakket van vergunningverlening, toezicht en handhaving is de laatste jaren sterk veranderd. Op dit moment worden de werkzaamheden die uitgevoerd worden door gemeenten voornamelijk gefinancierd via het legesstelsel door middel van het aanvragen van omgevingsvergunningen. De houdbaarheid van deze financieringswijze is een kwetsbaar punt. Met name de legesdekking van de kosten bij de VTH bouwtaken. Het onderliggende probleem is dat er meerjarige fluctuaties in de dekking onzekerheden geeft aan de (capaciteits)kostenkant en de continuïteit. Deze fluctuaties leveren direct problemen op aan de dekkingskant, bijvoorbeeld als grote projecten in een gemeente 'on-hold' gaan. Continuïteit op VTH bouwtaken is essentieel mede met het oog op de maatschappelijke opgave om meer te bouwen. Dan moet de gemeentelijke slagkracht op orde zijn. Stabiliteit op de VTH bouwtaken is zeer wenselijk.

Een eerder onderzoek dat deze onderzoekers in 2014 uitbrachten onder de titel "Onderzoek alternatieven voor financiering omgevingsvergunningen en toezicht, activiteit bouwen" gaf al inzicht in de problemen van het stelsel, zoals het verruimen van mogelijkheden voor vergunningsvrij ontwikkelen, opkomende meldingsplichten en fluctuerende aanvragen en inkomsten. Hier komen een aantal recente ontwikkelingen bij zoals een krappe arbeidsmarkt, stijgende bouwkosten en het naderende 'ravijnjaar 2026' waardoor dit verkennende onderzoek alleen maar urgenter geworden.

Een mogelijke andere financieringsvorm van het VTH stelsel bouwtaken kan niet los gezien worden van andere ontwikkelingen. Denk hierbij aan de Omgevingswet (OW) en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en het Interbestuurlijke Programma (IBP) VTH. (o.a. de actualisatie van de VTH-kwaliteitscriteria die ook nu al voor de thuishaken (o.a. bouw) gelden). De ontwikkelingen na de inwerking getreden Ow en Wet Kwaliteitsborging (Wkb) veranderen het vergunningstelsel en hebben daarmee invloed op de mogelijkheid om leges op te leggen.

De invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en de Omgevingswet (OW) op 1 januari 2024 hebben het takenpakket (voor vergunningverlening, toezicht en handhaving) ingrijpend veranderd met daarbij ook de impact op de ruimte om leges te heffen vanwege de overstap naar een andere systematiek. Een (groot) deel van de werkvoorraad is bouwtechnisch vergunningsvrij of meldings-plichtig geworden. Waardoor de overgebleven werkzaamheden niet verhaald mogen worden. Daarnaast is er sprake van een continue druk van nieuwe of aankomende taken opgelegd door het rijk in de verwachting dat gemeenten dat dan oppakken, zoals een APK voor grote gebouwen, inspectie naar MUWI-vloeren in scholen en een scala aan extra toezichtstaken binnen het energie- en duurzaamheidsdomein. Zonder dat deze financieel gecompenseerd zijn door het rijk. Dit valt buiten de scope van het onderzoek.

Tevens kunnen we stellen dat de (gemeentelijke) ambities binnen het taakveld groot zijn. Ter illustratie hiervan delen wij een tweetal visies die willekeurig uit gemeentelijke VTH-beleidstukken komen:

"De gemeente zet in op:

- Behouden en bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving,

- Behouden en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving,
- Behouden en bevorderen van het naleefgedrag”.

En

“De gemeente zet in op het behouden en bevorderen van een veilige en leefbare (leef)omgeving voor iedereen, waarin het algemeen belang voorop staat en wij tegelijkertijd oog hebben voor individuele belangen van burgers en bedrijven. Vanuit onze unieke positie ondersteunen wij initiatieven die zorgen voor een prettige leefomgeving en zien wij toe op de naleving van geldende wet- en regelgeving”.

Deze ontwikkelingen tezamen leiden tot een te grote druk op het taakveld en hebben geleid tot dit verkennende onderzoek met de volgende vraag.. De centrale vraag in dit onderzoek luidt dan ook:

"Hoe kan het toekomstige werkveld van gemeenten op het gebied van BRIKS-vergunningverlening, toezicht en handhaving na invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen worden bekostigd? Op welke manier kan het bevoegd gezag in staat blijven om adequaat invulling te geven aan VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving), met behoud van het huidige dienstverleningsniveau?"

Het doel van dit verkennend onderzoek is om oplossingsrichtingen te genereren en alternatieve financieringsmethoden te identificeren. Daarbij is beoordeeld in hoeverre deze oplossingen politiek/bestuurlijk haalbaar zijn. Met als doel inzicht te geven hoe gemeenten hun VTH-taken, naar de toekomst toe, nog voldoende kunnen financieren en boven alles goed kunnen blijven uitvoeren. Hierbij is het behoud van het huidige dienstverleningsniveau het uitgangspunt.

Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd na deze inleiding volgt een management samenvatting, daarna komt in hoofdstuk 2 een uitleg van de gebruikte methodologie en een beschrijving van de beoordelingscriteria. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de verschillende oplossingsrichtingen uitgewerkt en beoordeeld. Tot slot sluiten we in hoofdstuk 4 af met een conclusie en de aanbevelingen.

Managementsamenvatting:

Dit verkennend onderzoek richt zich op de financiering van gemeentelijke taken met betrekking tot vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) na de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Verschillende oplossingsrichtingen zijn onderzocht om het huidige dienstverleningsniveau te behouden.

In totaal zijn er zeven verschillende oplossingsrichtingen onderzocht en beoordeeld op basis van verschillende criteria, zoals financiële evenwichtigheid, omgevingsimpact en haalbaarheid. Het ging daarbij om de oplossingsrichtingen:

1. Omgevingsbijdrage bij aanvraag
2. Omgevingsbijdrage via de OZB
3. Overeenkomst op urenbasis 'uurtje factuurtje'
4. Verbreding leges plichtige activiteiten
5. Verhoging tarief achteraf ingediende aanvraag
6. Afschaffen legesstelsel
7. Instellen van een standaardtarief

Na de grondige beoordeling moet geconcludeerd worden dat de verschillende oplossingsrichtingen elk voordelen en nadelen, afhankelijk van de prioriteit die aan de criteria wordt gegeven. Geen van de opties biedt een volledige oplossing, maar een combinatie van maatregelen kan een effectieve manier zijn om de financiële uitdagingen op te vangen.

De meest kansrijke oplossingsrichtingen op de korte termijn lijken te zijn:

1. **Instellen van een standaardtarief:** Dit tarief geldt voor vergunningen, meldingen en informatieplichten, en zorgt voor transparantie en herleidbaarheid.
2. **Extra kosten voor achteraf ingediende aanvragen:** Dit dient als boete en compensatie voor extra gemeentelijke inzet.
3. **Omgevingsbijdrage via de OZB:** Deze bijdrage ondersteunt toezicht en handhaving, gericht op het waarborgen van een veilige leefomgeving.

Deze oplossingen kunnen modulair ingevoerd worden en vormen de basis voor het denken over een ander financieringsstelsel. Op de lange termijn moet het legesstelsel als geheel nog kritisch beoordeeld en heroverwogen worden en biedt ook het afschaffen van dit huidige stelsel een interessante mogelijkheid. Verder onderzoek, aanvullend op dit verkennend onderzoek en diepgaande consultatie, alsmede verder onderzoek naar deze materie zijn aanbevolen om de financiële haalbaarheid van de voorgestelde oplossingsrichtingen te toetsen.

2. Methodologie

Dit onderzoek is in verschillende fasen uitgevoerd. In eerste instantie is een 'stofkam' door het onderzoek uit 2014 gehaald, om met de huidige kennis de meest kansrijke alternatieven opnieuw te beoordelen. Met behulp van een klankbord groep is vervolgens de definitieve selectie van mogelijke oplossingen geselecteerd. Voor deze verschillende oplossingsrichtingen is gebruik gemaakt van zowel kwalitatieve als kwantitatieve data. Gegevens vanuit financiële modellen, dossierstudies van relevante documenten, wetgeving, interviews en validatiesessies hebben de basis gevormd voor het uitvoeren van dit onderzoek. Deze methoden hebben de onderzoekers in staat gesteld relevante gegevens en meningen en inzichten van belanghebbenden te verzamelen en de bevindingen te valideren.

Selectie klankbordgroep en 'tweede schil'

Bij de start van het onderzoek is een klankbord groep met gemeentelijke vertegenwoordigers samengesteld. Deze groep experts is geselecteerd op basis van een aantal verschillende kenmerken, zo is er rekening gehouden met de omvang van de gemeente (klein (tot 25.000), middelgroot (25.000-100.000), Groot (100.000+) en G4. Daarnaast is er rekening gehouden met de spreiding binnen Nederland op basis van 'noord', 'midden' en 'zuid'. De deelnemende gemeenten waren: Hillegom, Lisse, Teylingen (HLT-werkorganisatie), Kapelle, Rotterdam en Zaanstad. Elk van de criteria is met de samenstelling van de klankbordgroep ingevuld. Tot slot is de klankbord groep gecompleteerd door vertegenwoordigers van BWT Nederland en de VNG. Met deze brede klankbord groep is een robuust beeld geschetst en afgewogen keuzes gemaakt van de problemen en oplossingsrichtingen.

Naast de klankbord groep is er op basis van dezelfde criteria een zogenaamde 'tweede schil' van gemeenten vastgesteld. Deze groep fungeerde als tweede klankbord en als breder geweten. Ter voorkoming van een te sterk proces van groepsdenken zijn de uitkomsten van de klankbord groep gedeeld en via verschillende sessies besproken met deze tweede schil. In totaal hebben zes gemeenten (Gemert-Bakel, Delft, Dijk en Waard, 1Stroom, Hengelo en Maashorst) deel genomen aan deze sessies.

Ten slotte zijn de conceptresultaten gepresenteerd tijdens het Managementsymposium van de Vereniging Bouw en Woningtoezicht Nederland. Hierbij heeft interactief met de deelnemers een toetsing van de resultaten plaatsgevonden. In totaal leverde dit van 64 deelnemers reacties op. De resultaten daarvan zijn in bijlage 1 'Uitkomsten Provero congres, 30 mei 2024' toegevoegd aan dit rapport.

Selectie oplossingsrichtingen en selectie beoordelingscriteria

De meest realistische en haalbare oplossingsrichtingen zijn geïdentificeerd in samenwerking met de klankbordgroep en op basis van het onderzoeksrapport uit 2014: 'Onderzoek alternatieven voor financiering omgevingsvergunningen en toezicht, activiteit bouwen'. De oplossingsrichtingen uit dit rapport zijn herzien en aangepast om ze op deze manier beter aan te laten sluiten op de behoeften van de huidige wetgeving. Dit is gedaan door middel van het evalueren van de destijds voorgestelde oplossingen en het overwegen van nieuwe alternatieven op basis van de geanalyseerde uitgangspunten en ervaringen. Hierbij zijn er een zestal alternatieven vastgesteld, dit zijn:

1. Omgevingsbijdrage bij aanvraag

2. Omgevingsbijdrage via de OZB
3. Overeenkomst op urenbasis 'uurtje factuurtje'
4. Verbreding leges plichtige activiteiten
5. Verhoging tarief achteraf ingediende aanvraag
6. Afschaffen legesstelsel

Na consultatie van de tweede schil is daar een zevende alternatief aan toegevoegd: "het instellen van een standaardtarief".

Tijdens de eerste klankbord sessie zijn een aantal centrale criteria vastgesteld om de alternatieven te beoordelen. Deze zijn:

Herleidbaarheid & servicegerichtheid

De **herleidbaarheid** van een oplossingsrichting ten opzichte van de dienst die wordt geleverd door de gemeente verwijst naar de mate waarin de maatregel nauwkeurig kan worden gekoppeld aan de specifieke uitkomst van de dienstverlening. Dit duidt op een duidelijke en herleidbare verbinding tussen de maatregel en het uiteindelijke resultaat voor de gemeente (als gevolg van de geleverde dienst). Voor burgers en bedrijven moet het duidelijk zijn hoe de maatregel en de inspanningen die daarvoor van de gemeente worden gevraagd, gerelateerd zijn aan de gevolgen die ze voor hen hebben. Bovendien is het belangrijk voor de gemeente om te begrijpen of de maatregel bijdraagt aan het behalen van hun doelstellingen.

Servicegerichtheid houdt in dat de gemeente actief handelt om de behoeften en verwachtingen van zowel burgers als bedrijven te vervullen. Dit houdt onder andere in het leveren van hoogwaardige diensten, het oplossen van problemen, het bieden van goede klantenservice en het creëren van positieve ervaringen. Hierbij is klanttevredenheid een belangrijke doelstelling bij het implementeren van de gekozen oplossingsrichting.

Financiële evenwichtigheid

Financiële evenwichtigheid gaat uit van een balans tussen de voordelen en kosten aan de ene kant en solidariteit aan de andere kant. Het houdt in dat er wordt gestreefd naar een verhouding waarin zowel de voordelen als de lasten van een beslissing of beleid in overweging worden genomen. Tegelijkertijd wordt er gekeken naar het draagvlak en de onderlinge solidariteit binnen de gemeente.

Kosten/baten gemeente hiermee bedoelen we de mate waarin de oplossingsrichting financieel voordelig kan zijn voor de gemeente. Dat kan enerzijds zijn doordat de inkomsten gemaximaliseerd worden anderzijds kan het ook gaan om een besparing op de lasten.

Solidariteit verwijst in dit onderzoek naar het principe van kruissubsidie, waarbij de opbrengsten van winstgevende activiteiten worden gebruikt om verliesgevende activiteiten te ondersteunen. Dit betekent dat degenen met meer financiële middelen een grotere verantwoordelijkheid hebben om bij te dragen aan het dragen van de lasten van de samenleving. Dit principe wordt beschouwd als een vorm van solidariteit, omdat het impliceert dat er een vorm van onderlinge steun en herverdeling van middelen is om gelijkheid en rechtvaardigheid te bevorderen.

Politieke uitvoerbaarheid

Politieke uitvoerbaarheid verwijst naar de haalbaarheid en acceptatie van een oplossingsrichting binnen het politieke systeem. Past de oplossingsrichting binnen de huidige wet- en regelgeving. Het houdt rekening met verschillende aspecten, zoals de steun van politieke partijen, de publieke opinie, de belangen van belanghebbenden, en de wet- en regelgeving.

De politieke haalbaarheid wordt beoordeeld op **verschillende politieke niveaus**, namelijk lokaal en landelijk. Lokale politiek richt zich doorgaans op specifieke gemeenschappen en lokale belangen, terwijl landelijke politiek zich bezighoudt met kwesties van nationaal belang die invloed hebben op het gehele land.

De **juridische haalbaarheid** van de oplossingsrichting is onderdeel van de politieke uitvoerbaarheid. Deze verwijst naar de mate waarin een voorgestelde maatregel, beleid of actie in overeenstemming is met de geldende wet- en regelgeving. Het houdt in of de voorgestelde actie juridisch toelaatbaar is en geen strijdigheid vertoont met bestaande wetten, verdragen, jurisprudentie of grondwettelijke bepalingen.

Omgevingsimpact

De **omgevingsimpact** van een maatregel verwijst naar de effecten die de uitvoering van die maatregel heeft op de omgeving, zowel op korte als op lange termijn. Dit omvat de gevolgen voor het milieu, de gemeenschap en de economie. Het doel van het meenemen van de omgevingsimpact is om inzicht te krijgen in hoe een oplossingsrichting de omgeving beïnvloedt.

Beoordeling van de onderzochte oplossingsrichtingen

De geselecteerde oplossingsrichtingen zijn onderworpen aan een beoordeling. De voor- en nadelen van de oplossingsrichtingen zijn geëvalueerd op basis van de hierboven benoemde beoordelingscriteria. Hierbij wordt er gescoord aan de hand van een vijfpuntsschaal, deze schaal is als volgt ingedeeld: -- / - / 0 / + / ++. Hierbij is vanzelfsprekend de-- uiterst negatief en ++ uiterst positief.

Het uitvoeren van deze analyse is essentieel om te begrijpen hoe elke oplossingsrichting de algehele situatie beïnvloedt, zodat kan worden vastgesteld welke oplossingsrichting of combinatie van oplossingen het meest kansrijk is om de gemeentelijke uitdagingen op het gebied van VTH het hoofd te bieden.

Beschrijving en Bespreking van Resultaten

De resultaten zijn besproken met de klankbordgroep om feedback te verzamelen en aanpassingen door te voeren. Ten slotte zijn alle analyses, resultaten en conclusies uitvoerig beschreven en onderbouwd in het onderzoeksrapport. De conclusies zijn opgesteld op basis van de uitgevoerde analyses en de feedback van de klankbordgroep.

3. Beoordeling Oplossingsrichtingen

In dit hoofdstuk behandelen en beoordelen we elk van de voorgestelde mogelijke oplossingsrichtingen. We scoren elke genoemde oplossingsrichting aan de hand van de in hoofdstuk 2 vastgestelde beoordelingscriteria en sub-criteria. De verschillende paragrafen zijn als volgt opgebouwd: we beginnen met een korte omschrijving van de oplossingsrichting, geven aan voor welk deel van de VTH-keten een oplossing geboden wordt en beoordelen vervolgens de oplossingsrichting aan de hand van de verschillende criteria. We doen dit voor elk van de zeven oplossingsrichtingen in willekeurige volgorde.

3.1 Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag

3.1.1 Inleiding

Een omgevingsbijdrage die bij de indiening van de aanvraag wordt geheven, houdt in dat een aanvrager, bijvoorbeeld voor een omgevingsvergunning bouw of een omgevingsplan wijziging naast het reguliere leges bedrag ook een extra bijdrage moet betalen die specifiek bestemd is voor omgeving gerelateerde doeleinden of projecten. Deze oplossing staat nadrukkelijk buiten de huidige (denk)kaders van individualiseerbaar belang. Hiermee draagt de ontwikkeling bij aan de bredere doelstellingen van de gemeente en ziet het niet alleen toe op de individuele services. Deze extra bijdrage wordt geheven als een vorm van compensatie voor de impact die de activiteiten of projecten (kunnen) hebben op de omgeving. De omgevingsbijdrage is bedoeld om extra financiering te genereren voor omgeving gerelateerde initiatieven of projecten die de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren of milieueffecten compenseren die worden veroorzaakt door de activiteiten waarvoor de vergunning wordt aangevraagd. Er komt hiermee een financiële prikkel om duurzaam te ontwikkelen, om zo de kosten ten aanzien van de bijdrage laag te houden. Anderzijds komen er extra middelen vrij.

De omgevingsbijdrage zoals hij hier is beoogd vormt een aanvulling op de reguliere leges die worden geheven voor de afhandeling van vergunningsaanvragen. Deze bijdrage is specifiek gericht op omgevingsdoelen en zorgt voor een extra financiële bijdrage door de aanvrager. Het moet van tevoren duidelijk zijn of de aanvrager een omgevingsbijdrage moet betalen en wat de hoogte van deze bijdrage zal zijn. De omvang van de omgevingsbijdrage hangt af van de geschatte impact van de activiteit waarvoor de vergunning wordt aangevraagd. Als de activiteit naar verwachting aanzienlijke effecten op de omgeving zal hebben, kan de bijdrage hoger zijn. De omgevingsbijdrage onderscheidt zich van de anterieure overeenkomst (AO) omdat deze bijdrage zich richt op het publiekrechtelijke deel van de ontwikkeling, waarbij de AO zich richt op het privaatrechtelijke deel .

3.1.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze oplossingsrichting richt zich voornamelijk op het proces van vergunningverlening, maar ook op toezicht en handhaving. Het maakt deel uit van het domein van vergunningverlening en meldingen, waarbij de focus ligt op het verkennen en begeleiden van initiatieven en het behandelen van vergunningaanvragen. Hoewel deze oplossing vooral relevant is voor vergunningverlening, kan deze in beperktere mate ook relevant zijn voor beleidsontwikkeling, het opstellen van regelgeving en via bredere exploitatiemogelijkheden toezicht en handhaving.

Figuur 1: Locatie "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag"

3.1.3 Beoordelingscriteria

In deze paragraaf wordt de omgevingsbijdrage bij indiening van een aanvraag beoordeeld aan de hand van verschillende criteria om de effectiviteit en haalbaarheid ervan te evalueren. Deze aanpak geeft inzicht in de potentiële impact, risico's en uitvoerbaarheid van de oplossingsrichting.

3.1.3.1 Transparantie

Met het introduceren van een omgevingsbijdrage bij het indienen van een aanvraag ontstaat er een verband tussen de ontvangen dienst en de vereiste betaling. De aard en omvang van de aanvraag bepalen de hoogte van de omgevingsbijdrage die de aanvrager moet betalen. Hierbij is het op voorhand niet direct duidelijk welke specifieke dienst de aanvrager hiervoor mag verwachten. Het is dus belangrijk om gelijk en duidelijk aan te tonen hoe de gemeente de omgevingsbijdragen inzet en welke dienst de aanvrager hiervoor terugkrijgt. Daarbij is het essentieel dat de gemeente transparantie biedt over hoe de vereiste betalingen worden gebruikt om de doelstellingen van de omgevingsbijdrage te bereiken. Aangezien de term "omgeving" een breed begrip is, bestaat het risico dat de ontvangen bedragen in een algemene pot belanden en niet specifiek worden ingezet voor de beoogde doelen.

De omgevingsbijdragen bij een aanvraag stellen een gemeente in staat om de gemeentelijke diensten te verbeteren, door het oplossen van problemen zoals een gebrek aan handhavingcapaciteit, en het optimaliseren van klantenservice en het bevorderen van positieve ervaringen door snel en adequaat te kunnen reageren. Echter, deze bijdrage door de aanvrager bovenop de oorspronkelijke leges komt, waardoor een extra financiële drempel wordt opgeworpen en de dienst niet in alle gevallen zal aansluiten op de behoeften en verwachtingen van burgers en bedrijven. Het is daarom van groot belang dat de hoogte van de omgevingsbijdrage zorgvuldig wordt beoordeeld en duidelijk wordt gecommuniceerd naar aanvragers en andere belanghebbenden. Een te hoge bijdrage kan de kosten van ontwikkeling en investeringen ontmoedigen, waardoor projecten mogelijk niet gerealiseerd worden. Aan de andere kant kan een te lage bijdrage onvoldoende zijn om de beoogde omgevingsdoelen te bereiken. Hierbij dient er een evenwicht gevonden te worden waarbij de omgevingsbijdrage effectief is voor het behalen van omgevingsdoelen, maar niet onredelijk belastend is voor aanvragers.

Het is raadzaam dat gemeentes overleggen met belanghebbenden en deskundigen op het gebied van milieu en stedenbouw bij het vaststellen van de passende hoogte van de omgevingsbijdrage per

aanvraag. Deze samenwerking helpt bij het vinden van een rechtvaardige en effectieve benadering om duurzaamheid te bevorderen en de leefomgeving te beschermen.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van transparantie.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → Omgevingsbijdrage creëert een verband tussen de impact van een project op de omgeving en de vereiste betaling. → Er is een set van duidelijke criteria noodzakelijk om de hoogte van de bijdrage vast te stellen. → Er bestaat een risico dat ontvangen bedragen in een algemene pot belanden en niet specifiek worden ingezet voor de beoogde doelen van de omgevingsbijdragen.
Servicegerichtheid	-	<ul style="list-style-type: none"> → Omgevingsbijdragen kunnen de gemeente helpen haar dienstverlening te verbeteren, problemen op te lossen, klantenservice te optimaliseren en positieve ervaringen te bevorderen. → De bijdrage komt bovenop de oorspronkelijke leges, wat een extra financiële drempel kan vormen en mogelijk niet altijd aansluit op de behoeften en verwachtingen van burgers en bedrijven.

Tabel 1: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Transparantie

3.1.3.2 Financiële evenwichtigheid

Een omgevingsbijdrage bij het indienen van een aanvraag biedt een extra bron van inkomsten voor de gemeente, wat resulteert in extra beschikbare financiële middelen voor diverse projecten en diensten ter bevordering van de leefomgeving. Hoewel het opzetten en beheren van een dergelijke systematiek complex kan zijn en administratieve lasten met zich meebrengt, kunnen deze bijdragen helpen de kosten die door de gemeente worden gemaakt in de breedte te dekken.

Door te kiezen voor deze systematiek en de omgevingsbijdrage te verbinden met legesaanvragen in plaats van een generieke bijdrage, wordt de last niet volledig gedragen door de gemeenschap maar door het individu dat een initiatief ontplooit en een verandering in de leefomgeving wil bewerkstelligen. Dit kan de acceptatie van een dergelijke maatregel vergroten bij zowel burgers als bedrijven omdat de last bij de 'veroorzaker' neergelegd wordt.

Als de bijdragen te hoog zijn of onevenredig worden verdeeld zonder rekening te houden met het vermogen van aanvragers om bij te dragen, werkt dat negatief uit voor het criterium solidariteit. De 'rijkere inwoners' kunnen in dat geval meer bewerkstelligen dan de minderbedeelde inwoners. Het toepassen van het principe van kruissubsidie kan een manier zijn om ervoor te zorgen dat de lasten eerlijker worden verdeeld, waarbij degenen die meer kunnen bijdragen, helpen om de kosten voor anderen te compenseren. Door de bijdrage in verhouding te laten staan tot het effect van het project, wordt een rechtvaardige en evenwichtige toepassing van deze oplossingsrichting mogelijk. Dit draagt bij aan een eerlijkere verdeling van de kosten en vergroot de acceptatie van deze maatregel bij burgers en bedrijven.

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van financiële evenwichtigheid.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	+	<ul style="list-style-type: none"> → Omgevingsbijdragen leveren extra inkomsten op voor de gemeente, waardoor financiële middelen beschikbaar komen voor projecten en diensten. → Het opzetten en beheren van zo'n systeem kan complex zijn en administratieve lasten met zich meebrengen, maar helpt de kosten van leefomgevingsbeheer te dekken.
Solidariteit	+	<ul style="list-style-type: none"> → De lasten rusten niet volledig op de gemeenschap, zoals bij generieke bijdragen, wat de acceptatie van een dergelijke maatregel kan vergroten bij zowel burgers als bedrijven. → Te hoge of onevenredig verdeelde bijdragen zonder rekening te houden met het vermogen van aanvragers om bij te dragen, kunnen de solidariteit ondermijnen. → Door de bijdrage in verhouding te laten staan tot het effect van het project, wordt een rechtvaardige en evenwichtige toepassing van deze oplossingsrichting mogelijk gemaakt.

Tab 2: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Financiële evenwichtigheid

3.1.3.3 Omgevingsimpact

Omgevingsbijdragen kunnen worden ingezet ter ondersteuning van duurzame ontwikkelingsinitiatieven, zoals het aanmoedigen van milieuvriendelijke bouwpraktijken. Deze initiatieven dragen bij aan het verminderen van de ecologische impact van de gemeenschap. Wanneer gemeentes omgevingsbijdragen heffen bij het indienen van vergunningaanvragen, kunnen zij compensatie vragen voor de omgevingschade die voortkomt uit deze activiteiten of projecten. Hierdoor worden ontwikkelaars gestimuleerd om verantwoordelijker om te gaan met natuurlijke hulpbronnen en de impact van hun projecten op de omgeving te minimaliseren.

Omgevingsbijdragen worden gebruikt om compensatiemaatregelen te financieren voor omgevingschade die wordt veroorzaakt door vergunde activiteiten. Dit kan bijvoorbeeld het herstel van natuurlijke habitats, het planten van bomen of het implementeren van milieuvriendelijke technologieën omvatten. De praktische toepassing van deze bijdragen voor dergelijke maatregelen hangt sterk af van de bredere financiële situatie van de afdeling die zich bezighoudt met VTH en RO (in het vervolg VTH-afdeling). Dit omvat onder meer de beschikbare budgetten, financiële prioriteiten en de noodzaak om middelen te alloceren naar verschillende projecten en diensten.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste kenmerken van omgevingsbijdragen en het effect op het de omgeving.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	+	<p>→ Middelen vanuit de omgevingsbijdrage kunnen worden ingezet om duurzame initiatieven te ondersteunen.</p> <p>→ Door een directe koppeling tussen omgevingsimpact en kosten worden ontwikkelaars gestimuleerd om verantwoordelijker met natuurlijke hulpbronnen om te gaan en milieu-impact te minimaliseren.</p> <p>→ Er is een risico dat de extra middelen in de 'algemene VTH-pot' terecht komen, daartoe kan oormerking van de middelen helpen.</p>

Tabel 3: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Omgevingsimpact

3.1.3.4 Uitvoerbaarheid

De invoering van een omgevingsbijdrage voor vergunning aanvragers is politiek gevoelig en kan directe zorgen oproepen bij burgers en bedrijven. Aanvragers kunnen twijfelen over de eerlijkheid en rechtvaardigheid van extra bijdragen bovenop bestaande leges. De acceptatie hangt sterk af van hoe het wordt gepresenteerd en uitgelegd door de lokale overheid. De politiek kan verschillende standpunten innemen, afhankelijk van lokale prioriteiten. Een zorgvuldige planning en communicatie zijn cruciaal voor het succes, waarbij transparantie over de noodzaak en besteding van de middelen belangrijk is om steun te vergroten en bezorgdheden te adresseren.

Binnen het huidige legessysteem is het op dit moment onmogelijk om een omgevingsbijdrage bovenop de leges te heffen voor aanvragen. Dit komt doordat er geen passende juridische grondslag is om deze bijdrage op te nemen in de legesverordening van de gemeente. De omgevingsbijdrage is gericht op activiteiten die het algemeen belang dienen en niet op individualiseerbare belangen, wat vereist is voor het heffen van leges met een bijbehorend tarief. Hoewel een omgevingsbijdrage gekoppeld aan vergunningaanvragen doorgaans een beperktere impact heeft dan een algemene bijdrage die door alle inwoners van de gemeente moet worden betaald, lijkt het juridisch eenvoudiger om de omgevingsbijdrage via een andere weg door te belasten. Een zorgvuldige juridische analyse en transparante communicatie met belanghebbenden zijn van belang om eventuele juridische uitdagingen te overwinnen en de rechtmatigheid van de omgevingsbijdrage toch te kunnen waarborgen.

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de belangrijkste eigenschappen van omgevingsbijdragen en de uitvoerbaarheid van deze oplossingsrichting.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	-	→ De invoering van een omgevingsbijdrage voor vergunningsaanvragers is politiek gevoelig en kan vragen oproepen over de eerlijkheid van extra bijdragen.
Juridische haalbaarheid	--	→ Het is momenteel niet mogelijk om een omgevingsbijdrage bovenop leges te heffen. Binnen ontbreekt het aan een juridische grondslag hiervoor. De omgevingsbijdrage richt zich op algemeen belang, niet individualiseerbare belangen voor legesheffing. Via een andere weg doorbelasten van de impact lijkt juridisch eenvoudiger.

Tabel 4: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag" – Uitvoerbaarheid

3.1.3.5 Totaaloverzicht omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de toegekende scores met betrekking tot het invoeren van een omgevingsbijdrage bij het indienen van een aanvraag.

Totaaloverzicht "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	0	Herleidbaarheid	+
		Servicegerichtheid	-
Financiële evenwichtigheid	+	Kosten & baten gemeente	+
		Solidariteit	+
Omgevingsimpact	+	Omgevingsimpact	+
Uitvoerbaarheid	--	Politieke gevoeligheid	-
		Juridische haalbaarheid	--

Tabel 5: Totaaloverzicht "Omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag"

3.2. Omgevingsbijdrage via verhoging OZB

3.2.1 Inleiding

In deze aanpak wordt de omgevingsbijdrage (zoals in de vorige oplossing is toegelicht) geïntegreerd met het heffen van de onroerendezaakbelasting (OZB), waarbij woningeigenaren, eigenaren en gebruikers van niet-woningen een extra belastingaanslag ontvangen op basis van de getaxeerde waarde van het object. Dit systeem biedt een brede financiële dekking voor de VTH-taken zonder specifiek te focussen op individuele initiatieven. Het is een oplossingsrichting die nadrukkelijk inzet op het collectief dragen van de lasten. Het betreft een generieke, jaarlijkse extra bijdrage die in zuivere vorm van toepassing kan zijn op alle gebouweigenaren. Het vaststellen van de hoogte van deze bijdrage is hierbij nog een belangrijk aandachtspunt, met name spelen er vragen met betrekking tot rechtvaardigheid. Deze bijdrage kan nadrukkelijk gebruikt worden om de VTH-taken in de breedte te dekken. Zo kunnen de vrijgekomen middelen nadrukkelijk ingezet worden voor het nastreven van de doelstellingen in de (toekomstige) omgevingsvisie of die van het VTH-beleid, zoals bijvoorbeeld het behouden en bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving, het behouden en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving en het behouden en bevorderen van het naleefgedrag

Daarnaast kan er overwogen worden om te differentiëren in de tarieven door subcategorieën te introduceren, bijvoorbeeld voor specifieke gebieden zoals bedrijventerreinen (wat nu gebeurt in Bedrijfs Investerings Zones), of om onderscheid te maken tussen verschillende typen bouwwerken, zoals bedrijfspanden of woningen in bepaalde prijsklassen. Hierdoor kan meer maatwerk worden geleverd en kunnen verschillende aspecten van de bijdrage worden aangepast.

3.2.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze aanpak geeft een manier om de VTH-Keten breder te financieren doordat er een algemene financiële pot komt. Elke processtap kan hiervan profiteren maar de potentiële voordelen zijn het grootst voor beleidsontwikkeling en toezicht en handhaving.

Figuur 2: Locatie "Omgevingsbijdrage via OZB"

3.2.3 Beoordelingscriteria

Deze paragraaf evalueert de omgevingsbijdrage die via een verhoging van de OZB wordt toegepast, aan de hand van verschillende criteria om de effectiviteit en haalbaarheid te beoordelen. Het doel is om inzicht te verschaffen in de potentiële impact, risico's en uitvoerbaarheid van deze aanpak.

3.2.3.1 Transparantie

De omgevingsbijdrage via OZB verschilt van de omgevingsbijdrage bij de aanvraag doordat er geen directe herleidbaarheid is tussen de ontvangen dienst en de vereiste betaling. Bij de omgevingsbijdrage via OZB wordt de financiering niet rechtstreeks gekoppeld aan individuele aanvragen of specifieke diensten die aanvragers ontvangen. In plaats daarvan wordt deze bijdrage opgenomen als onderdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB), die van toepassing is op alle eigenaren en gebruikers van vastgoed in de gemeente. Hierdoor treft de financiële impact van de omgevingsbijdrage de gehele gemeenschap in plaats van alleen degenen die specifieke vergunningsaanvragen indienen.

Net als de omgevingsbijdrage bij aanvraagindiening, kan een omgevingsbijdrage via de OZB bijdragen aan de verbetering van gemeentelijke diensten, het oplossen van problemen zoals een gebrek aan handhavingscapaciteit, het optimaliseren van klantenservice en het bevorderen van positieve ervaringen door snel en adequaat te kunnen reageren. Echter vraagt deze oplossingsrichting een extra financiële bijdrage voor de gehele gemeenschap, bovenop de bestaande heffingen en belastingen die zij al betalen. Tevens is er geen directe link tussen het bedrag dat in rekening wordt gebracht en de specifieke dienst die wordt geleverd. Dit alles kan leiden tot bezorgdheid en ontevredenheid over de totale financiële druk voor inwoners en bedrijven binnen een gemeente.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	-	→ Geen directe herleidbaarheid tussen ontvangen dienst en vereiste betaling.
Servicegerichtheid	--	→ Bijdrage aan verbetering van gemeentelijke diensten, oplossen van problemen, optimaliseren van klantenservice. → Extra financiële last bovenop bestaande heffingen en belastingen, kan zorgen voor bezorgdheid en ontevredenheid over totale financiële druk.

Tabel 6: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Transparantie

3.2.3.2 Financiële evenwichtigheid

Een verhoging van de onroerendezaakbelasting (OZB) ten behoeve van de omgevingsbijdrage kan extra financiële middelen opleveren voor de gemeente, waardoor zij projecten en diensten kan financieren en de kosten voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving deels kan dekken. Het opzetten en beheren van een omgevingsbijdragesysteem kan echter complex zijn en leiden tot administratieve lasten en extra kosten voor de gemeente. Desondanks sluit dit systeem goed aan bij de bestaande WOZ-systematiek, waardoor een efficiënte registratie mogelijk is vanwege het reeds operationele karakter van het systeem.

Doordat deze bijdrage door de hele gemeenschap wordt betaald en niet alleen door aanvragers, worden de kosten gelijkmatiger verdeeld en draagt iedereen bij aan het onderhoud en de ontwikkeling van de leefomgeving, waarbij woningen en panden met een hogere waarde meer bijdragen. Dit is van belang

omdat omgevingsbijdragen voor burgers en bedrijven extra kosten met zich mee kunnen brengen, waardoor hun financiële lasten worden verhoogd. Daarom is het van belang dat omgevingsbijdragen op een eerlijke en evenwichtige manier worden toegepast om solidariteit te bevorderen, waarbij ze worden gebruikt om de kosten te dekken die voortvloeien uit het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving en eerlijk worden verdeeld onder degenen die profiteren van of invloed hebben op deze omgeving.

Overigens geldt wel dat doordat het label 'omgevingsbijdrage' gebruikt wordt, de extra middelen geoormerkt zijn voor gebruik voor het verbeteren van de fysiek leefomgeving. Het gaat dus niet om direct vrij besteedbare algemene middelen.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	++	<ul style="list-style-type: none"> → Genereert extra financiële middelen voor gemeentelijke projecten en diensten. → Uitdagingen bij implementatie en beheer, met mogelijk administratieve lasten en extra kosten voor gemeente. → Efficiënte registratie mogelijk door aansluiting bij bestaand WOZ-systeem.
Solidariteit	+	<ul style="list-style-type: none"> → Belangrijk dat bijdragen eerlijk en evenwichtig worden toegepast om solidariteit te bevorderen. → Kosten worden 'solidair' verdeeld over de hele gemeenschap, met hogere bijdragen van woningen/panden met hogere waarde (volgens het principe sterke schouder dragen grootste lasten).

Tabel 7: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Financiële evenwichtigheid

3.2.3.3 Omgevingsimpact

De inkomsten uit een verhoging van de onroerendezaakbelasting (OZB) bieden gemeenten extra sturingsmogelijkheden om de omgeving te verbeteren. Deze financiële middelen kunnen worden ingezet voor diverse doeleinden, zoals het behalen van de gestelde doelen binnen de omgevingsvisie en/of investeringen in infrastructuur, groenvoorzieningen, sociale voorzieningen, culturele initiatieven en economische ontwikkeling.

Het belangrijkste aspect is dat deze extra inkomsten niet uitsluitend aan directe werkzaamheden in het kader van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) hoeven te worden besteed. Door een breder scala aan investeringsmogelijkheden te hebben, kunnen gemeenten hiermee de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving te bevorderen. Het verhogen van de OZB kan dus worden gezien als een instrument voor gemeenten om hun beleidsdoelen te realiseren en een positieve impact te hebben op de gemeenschap als geheel. Het is echter van belang dat deze middelen op een transparante en verantwoorde manier worden beheerd. Tevens is de effectieve inzet van deze bijdragen voor dergelijke maatregelen weer sterk afhankelijk van de algemene financiële situatie van de VTH-afdeling.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	+	<ul style="list-style-type: none"> → Biedt gemeenten extra financiële middelen voor diverse doeleinden, zoals het behalen van de gestelde doelen binnen de omgevingsvisie en/of investeringen in infrastructuur, groenvoorzieningen, sociale voorzieningen, culturele initiatieven en economische ontwikkeling. → Inkomsten zijn niet uitsluitend voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH), maar voor breder beleidsterrein. → Bovendien is de doeltreffende toepassing van deze bijdragen voor dergelijke maatregelen sterk afhankelijk van de algehele financiële situatie van de VTH-afdeling.

Tabel 8: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Omgevingsimpact

3.2.3.4 Uitvoerbaarheid

De brede impact van deze maatregel op de samenleving maakt het communiceren van de boodschap (en het verkrijgen van politieke steun) een uitdagende taak, vooral omdat burgers al te maken hebben met een toename van andere heffingen en belastingen. Het politiek gevoelige van een omgevingsbijdrage via OZB wordt vooral veroorzaakt door de opeenstapeling van financiële lasten op de inwoners. Dit vergt zorgvuldige communicatie en een nauwgezette afweging van de balans tussen de noodzaak van extra financiering voor omgeving gerelateerde initiatieven en de belastingdruk op huishoudens en bedrijven. Op landelijk niveau is de politieke situatie er met het onlangs gesloten hoofdlijnenakkoord niet makkelijker op geworden. In dit akkoord is het voornemen opgenomen om de huidige ruimte voor het verhogen van de OZB te maximeren / beperken

Het verhogen van de onroerendezaakbelasting (OZB) door een gemeente is doorgaans juridisch haalbaar. Gemeenten hebben de bevoegdheid om lokale belastingen, waaronder de OZB, te heffen en tarieven vast te stellen, maar deze bevoegdheid is onderhevig aan wettelijke grenzen en procedures. Een verhoging van de OZB moet worden gerechtvaardigd en transparant zijn, in lijn met het wettelijke doel van belastingheffing voor het financieren van openbare diensten en voorzieningen. Bovendien gelden er gemeente specifiek vastgestelde maximale belastingruimte. Wanneer die overschreden worden is er nadrukkelijk een wetswijziging nodig om de oplossingsrichting uit te kunnen voeren.

Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	--	→ Verhoogd politiek gevoeligheidsniveau door cumulatieve effecten van bestaande financiële lasten; vraagt om afweging van balans.
Juridische haalbaarheid	o	→ OZB-verhoging moet in lijn zijn met wettelijke doelen van belastingheffing; Om meer inkomsten te genereren boven de maximale belastingruimte is er een wetswijziging noodzakelijk.

Tabel 9: Kwalitatieve beoordeling "Omgevingsbijdrage via OZB": Uitvoerbaarheid

3.2.3.5 Totaaloverzicht omgevingsbijdrage via verhoging OZB

Hieronder vindt u een samenvatting van de impact van de omgevingsbijdrage via OZB.

Totaaloverzicht "Omgevingsbijdrage via verhoging OZB"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	--	Herleidbaarheid	-
		Servicegerichtheid	--
Financiële evenwichtigheid	++	Kosten & baten gemeente	++
		Solidariteit	+
Omgevingsimpact	+	Omgevingsimpact	+
Uitvoerbaarheid	-	Politieke gevoeligheid	--
		Juridische haalbaarheid	o

Tabel 10: Totaaloverzicht omgevingsbijdrage via OZB

3.3. Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")

3.3.1 Inleiding

"Uurtje factuurtje" is een informele term die wordt gebruikt om aan te geven dat kosten worden berekend op basis van de daadwerkelijk gewerkte uren, in plaats van met vaste tarieven of prijzen. Wanneer een gemeente "uurtje factuurtje" hanteert voor vergunningaanvragen, betekent dit dat de kosten voor de afhandeling van een aanvraag worden bepaald op basis van het aantal uren dat besteed wordt aan het verwerken van de aanvraag.

In de context van vergunningen kan dit betekenen dat de gemeente een uurtarief vaststelt voor de tijd die besteed wordt aan het beoordelen, controleren en verwerken van een vergunningaanvraag. De uiteindelijke kosten voor de aanvrager zijn dan gebaseerd op het aantal uren dat nodig is om de aanvraag af te handelen, vermenigvuldigd met het gemiddeld gemeentelijk uurtarief van de gemeente moet wel op voorhand een indicatie van de verwachte kosten opgeven, bijvoorbeeld door middel van een begroting of een offerte. Daarbij geldt dat er binnen de huidige regels met een voorlopige aanslag en vervolgens definitieve aanslag gewerkt dient te worden, waarbij het bedrag van de laatste niet hoger mag zijn dan de raming. Het hanteren van een uurtarief in plaats van vaste tarieven zorgt voor meer transparantie doordat aanvragers alleen betalen voor de specifieke diensten die rechtstreeks verband houden met hun aanvraag. Echter, zowel voor de gemeente als de aanvragers kan het lastig zijn om vooraf de totale kosten van een vergunningaanvraag in te schatten, vanwege de variabiliteit in complexiteit en tijdsduur van het proces.

3.3.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze benadering is met name gericht op het gebied van vergunningverlening en melding binnen het procesoverzicht. Het concentreert zich op de verschillende stappen en activiteiten die betrokken zijn bij het verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen binnen de context van overheidsdiensten. Ook is er een grondslag om een deel van de toezicht uren in rekening te brengen.

Figuur 3: Locatie "Overeenkomst op urenbasis"

3.3.3 Beoordelingscriteria

Deze paragraaf onderzoekt de "uurtje factuurtje" benadering aan de hand van verschillende criteria om de effectiviteit en praktische toepasbaarheid te beoordelen. Het doel is om inzicht te krijgen in de mogelijke effecten, risico's en uitvoerbaarheid van deze aanpak.

3.3.3.1 Transparantie

Het toepassen van een "uurtje factuurtje" benadering maakt het mogelijk om de kosten van dienstverlening nauwkeurig te koppelen aan de daadwerkelijk verleende diensten en de tijd die daarvoor nodig is. Deze aanpak is zeer herleidbaar omdat het kostenmodel rechtstreeks gebaseerd is op de bestede tijd en de specifieke taken die worden uitgevoerd in het kader van bijvoorbeeld vergunningverlening.

Deze benadering kan de servicegerichtheid van overheidsdiensten bevorderen, mits dit zorgvuldig wordt geïmplementeerd en gemanaged. Deze aanpak draagt bij aan servicegerichtheid op verschillende manieren. Ten eerste bevordert het model transparantie en klantbewustzijn doordat aanvragers alleen betalen voor de daadwerkelijk geleverde diensten. Hierdoor ontstaat een duidelijk beeld van waarvoor men betaalt, wat het vertrouwen in de dienstverlening kan vergroten en aanvragers zich gehoord en begrepen laat voelen. Ook biedt het model meer ruimte qua flexibiliteit en maatwerk. Diensten kunnen worden aangepast aan de specifieke behoeften van de aanvrager doordat kosten worden gekoppeld aan de benodigde tijd en expertise. Dit kan leiden tot een hogere tevredenheid onder aanvragers, omdat zij ervaren dat de diensten op hen zijn afgestemd.

Verder draagt het nauwkeurig toewijzen van kosten aan specifieke taken bij aan efficiëntie en effectiviteit. De betrokken experts kunnen zich richten op essentiële taken en expertise waarvoor kosten worden gerekend, wat de algehele kwaliteit en snelheid van dienstverlening ten goede kan komen. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat het uurtje factuurtje-model voor sommige aanvragers als minder voorspelbaar kan worden ervaren in termen van kosten, wat tot bezorgdheid kan leiden. Daarom is heldere communicatie over het kostenmodel cruciaal om een positieve ervaring te garanderen voor alle betrokkenen.

Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	++	<ul style="list-style-type: none"> → Nauwkeurige koppeling van kosten aan verleende diensten op basis van bestede tijd en uitgevoerde taken. → Draagt bij aan efficiëntie en effectiviteit door kosten nauwkeurig toe te wijzen aan specifieke taken en expertise.
Servicegerichtheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → Bevordert servicegerichtheid door transparantie en klantbewustzijn, waarbij aanvragers alleen betalen voor geleverde diensten. → Biedt flexibiliteit en maatwerk, waardoor diensten kunnen worden aangepast aan specifieke behoeften van de aanvrager. → Kan als minder voorspelbaar worden ervaren door sommige aanvragers, daarom is heldere communicatie essentieel.

Tabel 11: Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Transparantie

3.3.3.2 Financiële evenwichtigheid

Het toepassen van een "uurtje factuurtje" benadering kan leiden tot een verschuiving in de manier waarop kosten worden verdeeld en kan de traditionele toepassing van het principe van kruissubsidie beïnvloeden. Wanneer er volledig voor alle activiteiten overgeschakeld wordt naar een overeenkomst op uren basis, sluit dit kruissubsidiering uit. Wanneer er in beperkte mate wordt overgeschakeld bijvoorbeeld voor een klein aantal activiteiten is het effect minder groot. Op dit moment worden veel leges plichtige activiteiten vaak niet volledig kostendekkend uitgevoerd, waarbij de tarieven lager zijn dan de werkelijke kosten die aan de dienstverlening verbonden zijn. In deze gevallen dragen enkele grotere aanvragen vaak bij aan het compenseren van het verlies dat wordt geleden op kleinere activiteiten. Het financiële effect van deze oplossing is in grote mate afhankelijk van de huidige kostendekkendheid en de mate van toepassing. Voor welke activiteiten pas je het toe. Wanneer dit bij kleine activiteiten gedaan wordt kunnen er extra inkomsten gegenereerd worden, bij grote ontwikkelingen kunnen er opbrengsten wegvallen. Ook moet nadrukkelijk oog gehouden worden voor de administratieve kosten voor de gemeente.

Over het algemeen zal het draagvlak voor het toepassen van een "uurtje factuurtje" benadering bij legesaanvragen niet groot zijn, voornamelijk vanwege het feit dat het merendeel van de aanvragen bestaat uit kleinere projecten. Bij deze kleinere aanvragen bestaat het risico dat aanvragers een hoger legesbedrag moeten betalen, omdat de kosten nauwkeuriger worden gekoppeld aan de daadwerkelijk verleende diensten en de tijd die daarvoor nodig is. Dit kan leiden tot zorgen over de betaalbaarheid en acceptatie van het nieuwe systeem, vooral voor aanvragers van kleinere projecten die mogelijk een onevenredig hoog legesbedrag moeten betalen in verhouding tot het project. Als gevolg hiervan kan het draagvlak voor het "uurtje factuurtje" model bij legesaanvragen beperkt zijn, tenzij de kostenverdeling en financiële impact op een evenwichtige manier worden aangepakt om de acceptatie te vergroten. Voor kleinere aanvragen kan ook de vraag worden gesteld of het altijd voordelig is om volgens dit model te werken, gezien de toenemende administratieve lasten die gepaard kunnen gaan met een meer gedetailleerde kostenregistratie en facturering op basis van gewerkte uren.

Daarnaast bestaat het risico dat bij grotere projecten de kosten beter worden weerspiegeld in verhouding tot de geleverde diensten, dankzij een meer evenwichtige kostenstructuur en het loslaten van een vast percentage van de bouwkosten. Als gevolg hiervan kan het voorkomen dat de opbrengsten uit leges verder afnemen, vooral omdat de daling als gevolg van grote aanvragen niet wordt gecompenseerd door de toename van opbrengsten uit kleinere aanvragen. Dit kan leiden tot een verminderde financiële situatie voor de gemeente, waarbij er minder middelen beschikbaar zijn voor noodzakelijke voorzieningen en diensten. Het implementeren van een uurtje-factuurtje benadering vereist zodoende een zorgvuldige afweging van de voordelen en nadelen, waarbij rekening wordt gehouden met de impact op verschillende groepen aanvragers en de algemene doelstellingen van kosteneffectieve dienstverlening.

Als laatste dient geconstateerd te worden dat de implementatie van een uurtje-factuurtje benadering door de gemeente financiële voordelen kan opleveren in juridische trajecten. Door de kosten transparanter in rekening te brengen, wordt de kans op bezwaren verminderd, wat kan leiden tot lagere juridische kosten voor de gemeente. Bovendien biedt deze benadering een betere onderbouwing van juridische zaken, waardoor de efficiëntie wordt vergroot en onnodige uitgaven worden voorkomen.

Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	--	<p>→ Het uurtje-factuurtje model kan leiden tot een verdere afname van legesopbrengsten. Dit komt doordat de daling bij grote aanvragen niet wordt gecompenseerd door opbrengsten uit kleinere aanvragen, wat de financiële situatie van de gemeente kan verslechteren.</p> <p>→ Implementatie van een uurtje-factuurtje benadering kan financiële voordelen opleveren in juridische trajecten.</p>
Solidariteit	-	<p>→ De "uurtje factuurtje" benadering kan de traditionele kostenverdeling veranderen. Dit kan betekenen dat kleinere aanvragers mogelijk meer betalen voor specifieke diensten, terwijl grotere aanvragers mogelijk minder gaan betalen.</p>

Tabel 12: Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Financiële evenwichtigheid

3.3.3.3 Omgevingsimpact

Het gebruik van een uurtje-factuurtje benadering heeft een beperkte impact op de omgeving, omdat het vooral een alternatieve manier van kostenberekening is. Het biedt echter wel de mogelijkheid om aan de hand van de begroting of offerte een gesprek te voeren met de initiatiefnemer over de mogelijke effecten en gevolgen van het project op de omgeving. Hierdoor kunnen belangrijke aspecten zoals duurzaamheid en milieubescherming beter worden besproken en geïntegreerd in de planning en uitvoering van het project.

Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	o	<p>→ Het toepassen van een uurtje-factuurtje benadering heeft weinig invloed op de omgeving omdat het voornamelijk een alternatieve methode is voor het berekenen van kosten.</p> <p>→ Dit biedt de kans om met de initiatiefnemer te bespreken hoe het project de omgeving kan beïnvloeden, waardoor duurzaamheid en milieubescherming beter kunnen worden geïntegreerd in de planning en uitvoering.</p>

Tabel 13: Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Omgevingsimpact

3.3.3.4 Uitvoerbaarheid

Het doorvoeren van een uurtje-factuurtje benadering in plaats van vaste legesbedragen kan politiek gevoelig liggen vanwege zorgen over de voorspelbaarheid van kosten voor aanvragers en de mogelijke impact op de financiële lasten voor verschillende groepen in de gemeenschap. Het is belangrijk op te merken dat deze aanpak niet op een ieder van toepassing is, maar alleen op diegenen die leges aanvragen indienen. De impact kan variëren afhankelijk van de aard en omvang van de vergunningaanvragen, waardoor het voor sommige groepen minder gevoelig kan zijn dan voor anderen.

Het "uurtje factuurtje" model kan op juridisch vlak makkelijker uit te leggen en uitvoerbaar zijn omdat het transparantie biedt over de kosten en diensten die worden verleend. Aanvragers betalen alleen voor de specifieke diensten en de tijd die nodig is voor hun aanvraag, wat het model over het algemeen rechtvaardiger en begrijpelijker maakt voor alle betrokken partijen. Het is van belang om de tariefstructuur en de wijze van kostenberekening duidelijk vast te leggen in de legesverordening. Dit

waarborgt transparantie en zorgt ervoor dat aanvragers goed begrijpen dat er wordt overgestapt van vaste tarieven naar een "uurtje factuurtje" model. Door deze heldere communicatie worden misverstanden voorkomen en wordt de kostenstructuur van het nieuwe model duidelijk gecommuniceerd.

Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	-	<p>→ Het invoeren van een uurtje-factuurtje benadering in plaats van vaste legesbedragen kan politiek gevoelig liggen vanwege zorgen over de voorspelbaarheid van kosten voor aanvragers en de mogelijke impact op de financiële lasten voor verschillende groepen in de gemeenschap.</p> <p>→ De impact van deze aanpak varieert afhankelijk van de aard en omvang van de vergunningaanvragen, waardoor sommige groepen minder worden beïnvloed dan anderen, omdat alleen aanvragers van leges worden getroffen.</p>
Juridische haalbaarheid	+	<p>→ Het "uurtje factuurtje" model is juridisch gemakkelijker uit te leggen en uitvoerbaar omdat het transparantie biedt over de kosten en diensten die worden verleend.</p> <p>→ Het is essentieel om de tariefstructuur en kostenberekenningsmethode duidelijk te definiëren in de legesverordening om transparantie te waarborgen en misverstanden over de overstap naar het "uurtje factuurtje" model te voorkomen.</p>

Tabel 14: Kwalitatieve beoordeling "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")": Uitvoerbaarheid

3.3.3.5 Totaaloverzicht overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de beoordeling van een overeenkomsten op urenbasis ("uurtje factuurtje").

Totaaloverzicht "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	++	Herleidbaarheid	++
		Servicegerichtheid	+
Financiële evenwichtigheid	--	Kosten & baten gemeente	--
		Solidariteit	-
Omgevingsimpact	o	Omgevingsimpact	o
Uitvoerbaarheid	o	Politieke gevoeligheid	-
		Juridische haalbaarheid	+

Tabel 15: Totaaloverzicht "Overeenkomst op urenbasis ("uurtje factuurtje")"

3.4. Verbreding leges plichtige activiteiten

3.4.1 Inleiding

Het verruimen van leges plichtige activiteiten betekent dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om leges in rekening te brengen. Op dit moment is deze ruimte beperkt doordat een gemeente slechts de ruimte heeft om voor specifieke activiteiten leges te heffen, hierbij is het individualiseerbaar belang doorslaggevend. Deze werkwijze sluit niet goed aan bij de praktijk, omdat gemeenten veel werkzaamheden uitvoeren die van individueel belang zijn, maar wettelijk niet als zodanig worden gezien. Bij het verbreden kan gedacht worden aan een diversiteit aan werkzaamheden, waarbij het in rekening brengen van werkzaamheden voor meldingen er één van is. Deze ontwikkeling sluit aan bij een langer zichtbare trend binnen het VTH-taakveld, waarbij steeds meer zaken via meldingen en informatieplichten worden afgehandeld. Een bekend voorbeeld hiervan is de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen, waarbij meldingen een centraal onderdeel zijn van het systeem voor gevolklasse 1 bouwwerken. Deze verbreding is echter relevant voor verschillende activiteiten, denk bijvoorbeeld ook aan slopen en brandveilig gebruik.

Het belasten van de meldingen kan tevens worden aangevuld met het (gedeeltelijk) heffen van leges voor de werkzaamheden in verband met bezwaar en beroep. Momenteel besteden gemeenten veel tijd aan het afhandelen van bezwaar- en beroepsprocedures, waarbij een groot deel van de bezwaren ongegrond is. Het invoeren van leges voor deze activiteiten kan een drempel vormen om bezwaar aan te tekenen, want: 'waarom kosten maken als je weinig kans van slagen hebt?'. Daarnaast zorgt het in rekening brengen van (een deel van) de kosten voor een betere financiële dekking van het proces. Bij het extra in rekening brengen van deze werkzaamheden kan een 'borgsysteem' worden toegepast, waarbij de kosten vooraf worden geïnd en de indiener zijn geld terugkrijgt als het bezwaar of beroep gegrond blijkt te zijn.

Ook zijn er binnen deze oplossingsrichting mogelijkheden om de nu al leges plichtige activiteiten te verbreden en verdiepen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het in rekening brengen van een tarief voor het navragen van aanvullende gegevens (voor de volledigheidstoets) en het (extra) in rekening brengen van het herhaaldelijk beoordelen van onderzoeksrapporten.

Tot slot zou er ook een stap gemaakt kunnen worden om de werkzaamheden ten aanzien van de handhaving in rekening te brengen via de leges. Dit zijn processen die veel tijd vragen en momenteel grotendeels via de algemene middelen worden bekostigd. Bijvoorbeeld het toevoegen van een activiteit 'legalisatie verzoek' aan de legesverordening past binnen deze oplossingsrichting. Hier wordt in wezen een dienst geleverd die ook een flinke inzet van de gemeente vergt, zeker omdat legalisatie bij de meeste gemeenten de eerste strategie is om met illegale bouw om te gaan. In dit voorbeeld gaat het om het expliciet opnemen van deze activiteit. Het opnemen hiervan is een alternatieve en duidelijke manier om dit verschijnsel in rekening te brengen. Er is momenteel (met begrenzings) wel al het een en ander mogelijk op basis van gemeentelijk beleid binnen de activiteit achteraf ingediende aanvraag, maar hier wordt nog niet altijd op ingezet. De mogelijkheid tot verhoging van de leges voor achteraf ingediende aanvraag, wordt overigens binnen oplossingsrichting vijf van dit onderzoek beschreven.

3.4.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze oplossingsrichting heeft zoals hierboven is beschreven de potentie om zich op alle onderdelen van het processchema te richten. Het is hierbij afhankelijk op welke onderdelen je uiteindelijk gaat verbreden. Wanneer er gekeken wordt naar individualiseerbaar belang zijn vooral de onderdelen begeleiden initiatief, vergunningverlening en melding en bezwaar en beroep in beeld. Binnen toezicht en handhaving zou het legalisatie verzoek ook opgenomen kunnen worden.

Figuur 4: Locatie "Verbreiding leges plichtige activiteiten"

3.4.3 Beoordelingscriteria

In deze paragraaf wordt de omgevingsbijdrage bij indiening van een aanvraag beoordeeld aan de hand van verschillende criteria om de effectiviteit en haalbaarheid ervan te evalueren. Deze aanpak geeft inzicht in de potentiële impact, risico's en uitvoerbaarheid van de oplossingsrichting.

3.4.3.1 Transparantie

Door het uitbreiden van activiteiten waarvoor leges verschuldigd zijn, wordt er opnieuw een duidelijker verband gelegd tussen de geleverde diensten en het individuele belang van de aanvrager. Hierdoor wordt het principe van 'de vervuiler betaalt' beter toegepast, maar dit vereist een grondige onderbouwing van de in rekening gebrachte kosten. Om transparantie te waarborgen, moeten er specifieke indicatoren en richtlijnen worden opgesteld.

Hoewel het bekostigen van gemeentelijke activiteiten op deze manier bijdraagt aan een servicegerichte aanpak en mogelijk verbetering van de dienstverlening kan bevorderen, kan het voor inwoners ook als een financiële drempel worden ervaren. Het kan leiden tot ontevredenheid wanneer zij geconfronteerd worden met kosten voor diensten die voorheen als 'gratis' werden gezien, en dit kan ertoe leiden dat er andere verwachtingen zijn bij burgers en bedrijven.

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van transparantie samengevat.

Kwalitatieve beoordeling "Verbreiding leges plichtige activiteiten" – Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → Verbreiding leges plichtige activiteiten creëert een beter verband tussen de ontvangen dienst en de vereiste betaling. → Een goede registratie en onderbouwing is vereist in het kader van herleidbaarheid.
Servicegerichtheid	-	<ul style="list-style-type: none"> → Bredere legesplichten kunnen de gemeente helpen haar dienstverlening te verbeteren en problemen op te lossen → Er worden werkzaamheden in rekening gebracht die momenteel 'gratis' zijn. Dit zal door de aanvragers als kosten opdrijvend gezien worden.

Tabel 16: Kwalitatieve beoordeling "Verbreiding leges plichtige activiteiten" – Transparantie

3.4.3.2 Financiële evenwichtigheid

Het verbreden van de leges plichtige activiteiten leidt tot extra inkomsten voor de gemeente, waardoor de verdeling van inkomsten over verschillende activiteiten verbetert. Hierdoor zijn er minder algemene middelen en kruissubsidiëring nodig. Bepaalde activiteiten zoals bezwaar en beroep en het opvragen van aanvullende gegevens kunnen een drempel vormen, wat kan leiden tot een besparing op inzet. Het bijhouden en registreren vereist een beperkte investering in het zaakstelsel, wel zijn er aanpassingen aan de legesverordening noodzakelijk. Ook moet er een gedegen onderbouwing voor de tarieven worden opgesteld. Voor de financiële impact van het heffen van leges voor de meldingen geldt dat de omvang sterk afhangt van de werkvoorraad van de gemeente. Het effect kan dan ook per gemeente verschillen.

Door deze maatregelen wordt er beter aangesloten bij het principe dat de 'veroorzaker' betaalt, wat over het algemeen als eerlijk wordt ervaren door de meeste inwoners. Wel moeten aanvragers nu betalen voor zaken die voorheen uit algemene middelen werden gefinancierd. Een goede onderbouwing hiervoor is dus cruciaal. Een ingroeimodel kan worden overwogen om aanvragers te laten wennen aan de veranderingen in het stelsel. Als de tarieven te hoog zijn of als er geen rekening wordt gehouden met de draagkracht van de aanvrager, kan dit de solidariteit ondermijnen. Om dit effect te verminderen, kan er nog steeds kruissubsidie worden toegepast. Naast kruissubsidiëring kan er ook worden gekozen om algemene middelen in te zetten.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van financiële evenwichtigheid.

Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	++	<ul style="list-style-type: none"> → De verbreding van de leges plichtige activiteiten zorgt ervoor dat de bekostiging van de werkzaamheden beter verdeeld zijn over de verschillende activiteiten. → Het verbreden van de leges plichtige activiteiten kan een drempel opwerpen waardoor er besparingen kunnen op treden. → Het verbreden van de leges plichtige activiteiten vergt een beperkte investering in de gemeentelijke zaaksystemen en legesverordening.
Solidariteit	+	<ul style="list-style-type: none"> → De rekening komt vooral bij de aanvrager terecht, er wordt beter invulling gegeven aan het principe van de veroorzaker betaald. Dit zal voor de meeste inwoners als eerlijk ervaren worden. → Tarieven moeten goed onderbouwd worden en mogen geen 'te grote' drempel opwerpen. → Via kruissubsidiëring/inzet algemene middelen kan er gezorgd worden dat de meest scherpe randen van deze oplossing gemitigeerd worden.

Tabel 17: Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Financiële evenwichtigheid

3.4.3.3 Omgevingsimpact

Het uitbreiden van de leges plichtige activiteit heeft slechts beperkte impact op de omgeving, en dient voornamelijk als een eerlijke methode om werklasten gelijkmatiger te financieren. Echter heeft dit wel invloed op de uitvoering van de werkzaamheden, aangezien een solide financiering ervoor zorgt dat meldingen zorgvuldiger behandeld kunnen worden en er daardoor mogelijk minder risico is op haastige beslissingen. Door financiële stabiliteit te garanderen, kan er hoogwaardige kwaliteit worden geleverd, wat uiteindelijk voordelen oplevert voor de gebouwde omgeving. De kosten die in rekening worden gebracht bij legalisatietrajecten kunnen een drempel opwerpen, maar tegelijkertijd kunnen ze zorgen voor een betere naleving en daardoor positieve effecten hebben voor de omgeving.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste kenmerken van omgevingsbijdragen en het effect op het de omgeving.

Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	+	<ul style="list-style-type: none"> → Door gedegen financiering kan er gedegen kwaliteit geleverd worden. → Door legalisatie te beprizen kan er mogelijk een beter nalevingsgedrag gestimuleerd worden.

Tabel 18: Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Omgevingsimpact

3.4.3.4 Uitvoerbaarheid

Het uitbreiden van leges plichtige activiteiten is politiek gezien een uitdaging, met name vanwege de betaalbaarheid van projecten die in het gedrang kunnen komen. Er is nu al een algemene consensus dat leges als te duur worden beschouwd. Aan de andere kant kan het principe van de veroorzaker betaalt wel goed worden toegepast. Door het uitbreiden van leges plichtige activiteiten zouden ook de andere tarieven kunnen worden verlaagd. In de media wordt er regelmatig een politieke wens geuit om een drempel in te voeren voor bezwaar en beroep, zowel op lokaal als nationaal niveau, vooral om de processen te kunnen versnellen. Staat in contrast met de ingezette beweging van de afgelopen decennia

en die is voortgezet met de richting van de Omgevingswet (denk aan de Wkb: melding bouwen GK1) en kan tot discussie leiden in de nationale politiek.

Het realiseren van deze oplossing is juridisch erg lastig. Momenteel is er geen ruimte om deze werkzaamheden te bekostigen via de leges. Er zal een wetswijziging nodig zijn om deze oplossing mogelijk te maken. Waar dat bij de meer individualiseerbare belangen, zoals meldingen mogelijkerwijs makkelijker gaat, is dat voor bezwaar en beroep en handhaving lastiger. Ook dringt de vraag zich op of er op het gebied van bezwaar en beroep ethisch überhaupt een drempel mag worden doorgevoerd. Het is belangrijk om daarom vanuit de haalbaarheid geredeneerd vooral te focussen op het individualiseerbare belang bij het verkennen van de juridische mogelijkheden. Dit kan in veel van de onderdelen wel worden beargumenteerd.

De verruiming van leges plichtige activiteiten lijkt kansrijk maar vraagt wel een grote juridische aanpassing aan het fundament van legesheffing.

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de belangrijkste eigenschappen van omgevingsbijdragen en de uitvoerbaarheid van deze oplossingsrichting.

Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → De verbreding van de leges plichtige activiteiten is politiek haalbaar wanneer er vooral de nadruk gelegd wordt op de veroorzaker betaalt. → Tarieven moeten wel nadrukkelijk betaalbaar blijven. → Een drempel opwerpen op het gebied van bezwaar en beroep wordt regelmatig als wens geuit om procesversnelling te bewerkstelligen.
Juridische haalbaarheid	--	<ul style="list-style-type: none"> → Er is een wetswijziging noodzakelijk om deze oplossing bereikbaar te maken. → Het is ethisch controversieel om bezwaar en beroep extra te belasten. → Voor de haalbaarheid moet er vooral de nadruk gelegd worden op het individuele karakter van veel van de werkzaamheden.

Tabel 19: Kwalitatieve beoordeling "Verbreding leges plichtige activiteiten" – Uitvoerbaarheid

3.4.3.5 Totaaloverzicht verbreding leges plichtige activiteiten

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de toegekende scores met betrekking tot het invoeren van een omgevingsbijdrage bij het indienen van een aanvraag.

Totaaloverzicht "Verbreding leges plichtige activiteiten"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	o	Herleidbaarheid	+
		Servicegerichtheid	-
Financiële evenwichtigheid	++	Kosten & baten gemeente	++
		Solidariteit	+
Omgevingsimpact	+	Omgevingsimpact	+
Uitvoerbaarheid	-	Politieke gevoeligheid	+
		Juridische haalbaarheid	--

Tabel 20: Totaaloverzicht "Verbreding leges plichtige activiteiten"

3.5. Verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag

3.5.1 Inleiding

Op dit moment vergt het stelsel van legalisatie met betrekking tot illegale bouw veel inzet en capaciteit van gemeenten. In het huidige systeem bestaat de mogelijkheid om slechts een deel van deze kosten te verhalen via de 'achteraf ingediende aanvraag'. Tijdens het onderzoek in de verschillende sessies is er een brede wens (van klankbord groep en deelnemende gemeenten naar voren gekomen) om de inspanningen die gedaan worden voor het afhandelen van legalisatieverzoeken, zoals het uitvoeren van een Beoordeling van een Omgevingsplanactiviteit (Bopa), toezicht en handhaving, volledig te kunnen verhalen.

Onder het stelsel van Wkb is er naast de huidige werkzaamheden ook een extra vraagstuk ontstaan. Hoe ga je om met de werkzaamheden van de kwaliteitsborger en wie betaalt de rekening wanneer er illegaal een gevolgklasse 1 bouwwerk is gebouwd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het ruimtelijk deel en de handhaving maar het technische deel moet nog steeds bij de kwaliteitsborger liggen. Deze is echter niet bij het proces betrokken is geweest en zal zo laat in het proces ook niet meer willen instappen. Dat maakt het waarschijnlijk dat de gemeente daarom ook naast de ruimtelijke controles ook de technische controles moet gaan uitvoeren. Er is immers nog steeds een wettelijke plicht om te zoeken naar mogelijkheden tot legalisatie. Door ruimte te bieden binnen het tarief voor achteraf ingediende aanvragen, kunnen gemeenten deze extra kosten compenseren. Dit tarief dient proportioneel te zijn aan de verhoogde administratieve lasten en kan variëren afhankelijk van de complexiteit en omvang van de vergunningsaanvraag.

De bandbreedte van deze activiteit is momenteel beperkt tot een maximum van 10% verhoging van de reguliere legesfactuur, met een maximum van €10.000,-. Hierbij zijn de centrale uitgangspunten dat de verhoging geen boetekarakter mag hebben. Als het uitgangspunt van het boetekarakter losgelaten wordt, krijgt de gemeente de mogelijkheid om een groter deel van de kosten voor toezicht en handhaving te verhalen. Hierdoor komen de kosten bij de veroorzaker te liggen, in plaats van bij het collectief via algemene middelen, wat aansluit bij het principe van rechtvaardigheid. Hierbij moet echter ook nog wel rekening gehouden worden met onbewuste overtredingen die vanuit onwetendheid bestaan.

Bovendien kan een hogere rekening positief uitwerken door een afschrikeffect te geven, waardoor er uiteindelijk minder illegale bouw en over het algemeen minder kosten door de gemeente gemaakt worden. Deze benadering van hoge percentages legesverhoging kent een lange traditie en was zelfs lange tijd de standaard bij een groot deel van de gemeenten. Op basis van jurisprudentie is deze praktijk in de VNG standaardverordening in lijn gebracht met maximaal 10% verhoging.

3.5.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze oplossing is met name gericht op de processtap onder toezicht en handhaving binnen het procesoverzicht. Er is ook een verband met vergunningverlening en melding omdat er reeds binnen het huidige stelsel in de legesverordening een activiteit voor deze oplossing is opgenomen.

Figuur 5: Locatie "Verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag"

3.5.3 Beoordelingscriteria

Deze paragraaf onderzoekt de 'verhoging van het tarief voor achteraf ingediende aanvragen' kritisch doormiddel van het toepassen van verschillende criteria om de effectiviteit en praktische toepasbaarheid te beoordelen. Het doel is om een grondig begrip te verschaffen van de mogelijke effecten, risico's en uitvoerbaarheid van deze aanpak.

3.5.3.1 Transparantie

Het implementeren van deze aanpak maakt het mogelijk om de kosten voor toezicht en handhaving direct te koppelen aan de benodigde tijd voor deze taken. Voor een goede herleidbaarheid is nauwkeurige registratie van de werkzaamheden essentieel. Heldere richtlijnen en het gebruik van betrouwbare kengetallen kunnen hierbij helpen. Het is van cruciaal belang dat deze benadering niet leidt tot een 'blanco cheque', maar dat er transparantie en verantwoording blijven bestaan. Ook moet er rekening worden gehouden met gevallen van onbedoelde overtredingen, waardoor duidelijke communicatie essentieel is om een positieve ervaring te garanderen voor alle betrokken partijen.

De toepassing van een verhoging van het tarief voor achteraf ingediende aanvragen kan negatief worden ervaren op het gebied van klantgerichtheid. De gebruiker heeft immers niet actief gekozen voor een hogere rekening en het is discutabel of er een extra dienst is geleverd. Op een bredere schaal worden degenen die verantwoordelijk zijn voor de overtreding geconfronteerd met de gevolgen ervan en dragen ze zelf de kosten, wat in mindere mate wordt gedekt door algemene financiering.

Kwalitatieve beoordeling "Verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag": Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → Er is een bredere koppeling tussen werkzaamheden en het verhalen hiervan. → Het goed in rekening brengen van de werkzaamheden vergt een gedegen onderbouwing. → Het is van belang oog te hebben voor de per ongeluk begane overtreding.
Servicegerichtheid	o	<ul style="list-style-type: none"> → Veroorzakers worden in hogere mate geconfronteerd met hun overtreding. → Degene waarbij illegale bouw geconstateerd is heeft niet direct om deze 'service' gevraagd.

Tabel 21: Kwalitatieve beoordeling "Verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag": Transparantie

3.5.3.2 Financiële evenwichtigheid

Het verhogen van de leges voor achteraf ingediende aanvragen kan een beperkte extra inkomst opleveren voor de gemeente (gebaseerd op ervaringen uit het verleden waaruit blijkt dat dit over het algemeen slechts in beperkte mate voorkomt). De grootste winst kan echter worden behaald door effectieve en duidelijke communicatie over de aanpak van illegale bouwactiviteiten, wat kan leiden tot een vermindering van dergelijke overtredingen en een afname van de werklust. Om een onderscheid te kunnen maken tussen onopzettelijke en opzettelijke overtredingen, is het noodzakelijk om beleid op te stellen (wat een extra inspanning vereist).

Deze maatregel bevordert solidariteit doordat iedereen die bouwplannen heeft, geacht wordt zich aan de regels te houden. Als dit niet gebeurt, worden de kosten daarvan niet afgewenteld op de brede samenleving, maar worden ze verhaald op het individu dat de overtreding heeft begaan.

Kwalitatieve beoordeling "Verhoging van tarief voor achteraf ingediende aanvraag": Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	+	<ul style="list-style-type: none"> → Er kunnen beperkte extra inkomsten gegenereerd worden met de verhoging van het tarief voor de achteraf ingediende aanvraag. → Vooral wanneer duidelijk wordt dat illegaal bouwen niet loont kan er bespaard worden op werkzaamheden in het kader van toezicht en handhaving. → Voor een goede toepassing is er beleid noodzakelijk.
Solidariteit	+	<ul style="list-style-type: none"> → Kosten die gemaakt worden door geconstateerde overtreding worden bij de veroorzaker in rekening gebracht en niet vanuit de algemene middelen gedekt.

Tabel 22: Kwalitatieve beoordeling "Verhoging van tarief voor achteraf ingediende aanvraag": Financiële evenwichtigheid

3.5.3.3 Omgevingsimpact

De verhoging van de leges voor achteraf ingediende aanvragen heeft voornamelijk een positief effect op het voorkomen van illegale bouwactiviteiten in de omgeving. Minder bouwactiviteiten buiten de reguliere kanalen maken het voor de gemeente en gelieerde instanties, zoals de kwaliteitsburgers, gemakkelijker om ontwikkelingen te monitoren en indien nodig bij te sturen. Dit draagt bij aan een hogere kwaliteit van de gebouwde omgeving. Daarnaast stelt dit de gemeente in staat om beter toezicht te houden op ruimtelijke aspecten, zoals het handhaven van beeldkwaliteitsplannen en beschermde dorps- of stadsgezichten. In geval van overtredingen kunnen de kosten van de werkzaamheden deels worden verhaald, in plaats van dat deze worden gefinancierd uit algemene middelen.

Kwalitatieve beoordeling "Verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag": Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	+	<ul style="list-style-type: none"> → Via het voorkomen van illegale bouw kan de gemeente beter controle houden op de bouwkwaliteit en ruimtelijke kwaliteit binnen haar grondgebied.

Tabel 23: Kwalitatieve beoordeling "verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag": Omgevingsimpact

3.5.3.4 Uitvoerbaarheid

Op basis van ervaring en met name de invulling van het principe “de overtreder betaalt” lijkt het waarschijnlijk dat er politieke steun zal zijn voor het verhalen van kosten bij geconstateerde overtredingen, op voorwaarde dat de tarieven duidelijk worden onderbouwd en billijk zijn. Het is van essentieel belang om de tariefstructuur en de berekening van kosten nauwkeurig vast te leggen in de legesverordening, waarbij ook rekening wordt gehouden met onbedoelde overtredingen.

Het is momenteel juridisch complex om deze oplossingsrichting te realiseren, omdat de huidige juridische principes vereisen dat het tarief voor een achteraf ingediende aanvraag geen boetekarakter mag hebben, zoals bepaald in jurisprudentie. Het invoeren van deze maatregel vereist dat deze principes worden heroverwogen of aangepast.

Kwalitatieve beoordeling “verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag”: Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	+	→ Mits met billijke tarieven zal het uitgangspunt dat een overtreder de kosten van zijn of haar overtreding draagt weinig controverserig zijn. → Oog voor per ongeluk begane overtredingen is van belang.
Juridische haalbaarheid	- -	→ Deze oplossingsrichting past niet binnen de huidige jurisprudentie.

Tabel 24: Kwalitatieve beoordeling “verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag”: Uitvoerbaarheid

3.5.3.5 Totaaloverzicht “verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag”

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de beoordeling van de verhoging van de achteraf ingediende aanvraag:

Totaaloverzicht “Verhoging van tarief voor de achteraf ingediende aanvraag”			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	o	Herleidbaarheid	+
		Servicegerichtheid	o
Financiële evenwichtigheid	+	Kosten & baten gemeente	+
		Solidariteit	+
Omgevingsimpact	+	Omgevingsimpact	+
Uitvoerbaarheid	-	Politieke gevoeligheid	+
		Juridische haalbaarheid	- -

Tabel 25: Totaaloverzicht “verhoging achteraf ingediende aanvraag”

3.6. Afschaffing legesstelsel

3.6.1 Inleiding

Het afschaffen of afschalen van het legesstelsel verwijst naar het proces waarbij gemeenten overwegen om de traditionele legesstructuur voor vergunningen volledig of gedeeltelijk af te schaffen. Dit is de meest ingrijpende oplossingsrichting en dat vergt zeer grote aanpassingen van het stelsel. Het afschaffen van het huidige legesstelsel vanuit de landelijke politiek is een complex proces dat rekening moet houden met constitutionele, juridische, politieke en financiële overwegingen.

Binnen de kaders van dit onderzoek gaat het daarom nog niet zozeer om volledige afschaffing, maar om een herziening van de traditionele financieringsstructuur met als doel het verlichten van financiële lasten voor burgers en bedrijven en het bevorderen van toegankelijkheid van vergunningsprocessen. Het is dan ook een oplossingsrichting die uitgaat van geleidelijk afschalen.

De afschaffing van leges hebben een aanzienlijke impact op zowel de financiële stabiliteit van gemeenten als de dienstverleningskwaliteit op het gebied van VTH. De grondslag van de heroverweging van het stelsel is grotendeels gestoeld in het loslaten van de nadruk van het individualiseerbaar belang en het leggen van meer nadruk op het algemeen belang. Dit is vanaf 2012 al een continue trend geweest, maar de vraag is daarbij of die trend nog wel doorgezet zou moeten worden.

Deze oplossingsrichting kan op verschillende manieren worden gerealiseerd en gefinancierd. Het afschaffen van de leges zou gepaard kunnen gaan met ook het beperken van de vergunningplichten. Dit past in een langere beleidstrend en kan veel werk schelen in de toets- en realisatie fase bij vergunningverlening en toezicht, wat tot uiteindelijk tot besparingen leidt. Echter moeten er in het najaar dan ook keuzes gemaakt worden in hoeverre er toezicht gehouden dient te worden of losgelaten wordt. De besparingen zijn naar verwachting ook niet van die mate dat alle weggevallen inkomsten gecompenseerd zullen worden. Er blijft dan een gat over dat op alternatieve wijze gefinancierd moet worden.

De impact is sterk afhankelijk van de omvang van de ingreep. Een mogelijk uitgangspunt voor heroverweging zou zijn welk belang er gediend wordt. In de praktijk zou een combinatie van het loslaten van vergunningplichten met een extra landelijke financiering om Toezicht en Handhaving te versterken kunnen zorgen voor een robuuste oplossingsrichting. Deze extra financiering kan mogelijk komen vanuit een 'veiligheidspot' vanuit het gemeentefonds met specifieke oormerken. Het is daarmee vooral een bijstelling en moet vooral gezien worden in het kader van het breder vergunningsvrij maken van activiteiten, dit kan bijvoorbeeld bij de wat kleinere activiteiten en vooral ruimtelijke aspecten. Hier hebben gemeenten momenteel al mogelijkheden toe.

3.6.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

Deze oplossingsrichting heeft invloed op de gehele structuur. Doordat er mogelijk minder vergunningplichten komen worden alle onderdelen binnen het proces geraakt. Dat zorgt voor een extra nadruk op toezicht en handhaving. Mogelijk is er met de afschaling van de vergunningplichten minder ruimte voor bezwaar en beroep.

Figuur 6: Locatie "Afschaffing legesstelsel"

3.6.3 Beoordelingscriteria

De afschaffing van leges wordt in deze paragraaf geanalyseerd aan de hand van diverse criteria om de doeltreffendheid en haalbaarheid ervan te beoordelen. Deze benadering is gericht op het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gevolgen, risico's en uitvoerbaarheid van deze oplossingsrichting. Deze oplossingsrichting is vanwege de onduidelijke precieze invulling momenteel moeilijk te scoren echter gaan we wel een eerste aanzet geven.

3.6.3.1 Transparantie

Wanneer er vergunningplichten en daarmee legesplichten verdwijnen moet er extra algemene middelen ingezet worden. Dat maakt de werkzaamheden moeilijker te relateren aan een individu. En het principe van de 'veroorzaker betaalt' wordt daarmee losgelaten.

De impact van deze oplossingsrichting op de servicegerichtheid is zeer afhankelijk van invulling hiervan. Wanneer er minder vergunningplichten zijn, is er mogelijk ook minder contact tussen de gemeente en de initiatiefnemer. In die zin kan er mogelijk minder 'service' geleverd worden. Ook geldt dat de mogelijkheden tot het leveren van service sterk afhangt van de omvang van de alternatieve financiering. Een afgeschaalde overheid zou zich mogelijk met minder zaken bezighouden en zich vooral toeleggen op de veiligheid. Een bredere overheid zal ook breder kunnen ondersteunen.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van transparantie.

Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Transparantie

Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	-	<ul style="list-style-type: none"> → Geen duidelijke koppeling meer tussen product en prijs. → Financiering vindt plaats vanuit de algemene middelen.
Servicegerichtheid	o	<ul style="list-style-type: none"> → De mate van servicegerichtheid is sterk afhankelijk van de resterende taken en de mate van alternatieve financiering.

Tabel 26: Kwalitatieve beoordeling 'Afschaffing legesstelsel' – Transparantie

3.6.3.2 Financiële evenwichtigheid

Het afschaffen van leges genereert zowel kosten als baten voor gemeenten. Aan de ene kant worden gemeenten geconfronteerd met een aanzienlijk verlies van inkomsten vanuit de leges, wat kan leiden tot financiële uitdagingen en het mogelijk wegvallen van essentiële financiering voor VTH-taken. Aan de andere kant kan het afschaffen van vergunningplichten zorgen voor het afschalen van directe werkzaamheden in het kader van vergunningverlening en toezicht en bezwaar en beroep. Wel zien we wat extra werkzaamheden terugkomen in het kader van handhaving, door meer handhavingverzoeken. Daarmee zullen naar alle verwachting de inkomsten harder dalen dan de uitgaven, dat zorgt dat er een financieel gat ontstaat, dat op alternatieve wijze gedekt zou moeten worden met het oog op gelijkblijvend dienstverleningsniveau.

Vanuit draagvlak geredeneerd ontstaat er een gemengd beeld aan de ene kant. Is het wegnemen van vergunningsplichten en leges fijn omdat dit kosten en inzet bespaard. Ook kan er mogelijk meer ruimte zijn voor de ontwikkeling van initiatieven. Aan de andere kant van het spectrum kan het loslaten juist ook voor veel ongenoegen zorgen bijvoorbeeld bij omwonende van initiatieven. Een goede invulling van toezicht en handhaving is daarom essentieel.

Het afschaffen van legesplichten kan bijdragen aan het wegnemen van drempels binnen de vergunningverlening. Dit kan zorgen voor lagere kosten voor burgers en bedrijven. Doordat financiële mogelijkheden een minder grote rol spelen bij ontwikkelingen is sprake van een bredere solidariteit. Dat wordt tevens versterkt doordat de werkzaamheden (voor een groot deel) uit algemene middelen bekostigd worden. Waarbij doorgaans het belasting principe van de sterkste schouders dragen de hoogste lasten gehanteerd wordt.

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de belangrijkste aspecten van omgevingsbijdragen en de mate van financiële evenwichtigheid.

Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	-	<ul style="list-style-type: none"> → Groot verlies van inkomsten uit leges. → Alternatieve financiering vanuit het gemeente fonds voor veiligheidstaken. → Mogelijk afschalen van werkzaamheden.
Solidariteit	+	<ul style="list-style-type: none"> → De VTH-werkzaamheden worden (grotendeels) vanuit algemene middelen bekostigd. Waarbij geldt dat via (gemeentelijke en landelijke)belastingen de sterkste schouder de hoogste lasten dragen. → Minder financiële drempels voor het ontplooiën van initiatieven.

Tabel 27: Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Financiële evenwichtigheid

3.6.3.3 Omgevingsimpact

De omgevingsimpact van het afschaffen van leges is sterk afhankelijk van het alternatief. Doordat er minder vergunningsplichten zijn heeft de gemeente vooraf minder invloed op wat er gebouwd en ontwikkeld wordt. Dit kan zowel positief als negatief gezien worden. Dat neemt niet weg dat er minder mogelijkheden tot sturen zijn, inzet op zowel toezicht als handhaving zal noodzakelijk blijven om de kwaliteit van de omgeving te behouden. Het bijsturen en handhaven van de kwaliteit zal sterk afhankelijk zijn van de mate waarin de gemeente haar taken in het domein van toezicht en handhaving kan uitvoeren en financieren, extra middelen zijn daarbij onontbeerlijk.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste kenmerken van omgevingsbijdragen en het effect op het de omgeving.

Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	o	<ul style="list-style-type: none"> → Minder sturing mogelijkheden voor gemeenten bij ontwikkelingen. → Mate van sturing is afhankelijk van de financiering van het toezicht en handavingsdomein.

Tabel 28: Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Omgevingsimpact

3.6.3.4 Uitvoerbaarheid

Politieke steun en consensus zijn essentieel voor de succesvolle implementatie van deze oplossingsrichting. Onder de gemeentelijke deelnemers was er veel steun voor het instellen van een fonds voor de handhaving van bouwkwaliteit. Het werd gezien als een middel om de scherpste randen van de Wkb bij te vijlen. Het breder loslaten van vergunnings- en legesplichten ligt daarbij wel gevoelig. Het geeft minder mogelijkheden voor gemeenten om te sturen op ontwikkelingen.

Landelijk ligt het vrijmaken van een extra fonds voor het handhaven van de bouwkwaliteit en het stutten van toezicht en handhaving ook gevoelig. Zeker in het licht van het huidige regeerakkoord. De politieke gevoeligheid van het afschaffen van leges vereist een zorgvuldige afweging van de belangen van verschillende belanghebbenden, waaronder gemeentelijke bestuurders, burgers en bedrijven. Juridische haalbaarheid kan een uitdaging vormen, omdat het afschaffen van leges ingaat tegen de bestaande wet-

en regelgeving met betrekking tot de financiering van gemeentelijke diensten (bestaande uit eigen inkomstenbronnen; de algemene uitkering uit het provincie- en gemeentefonds; de decentralisatie- en integratie-uitkering uit het provincie- en gemeentefonds; de verzameluitkering en de specifieke uitkering). Hierdoor vergt een dergelijke grote herziening een effectieve lobbystrategie, ondersteund door overtuigend bewijs en argumentatie, is essentieel.

Binnen de huidige kaders is dit een zeer lastige oplossing om te realiseren. Het wijzigen of afschaffen van de lokale belastingen vereist grondwettelijke en juridische overwegingen en aanpassingen, aangezien lokale autonomie en bevoegdheden moeten worden gerespecteerd. Dit kan betekenen dat wijzigingen in het legesysteem landelijk moeten worden afgesproken en doorgevoerd met respect voor de constitutionele principes, het vergt een brede heroverweging van de juridische grondbeginsels.

Voorop staat dat het afschaffen van de leges een majeure verandering is. Het past nadrukkelijk in een langere trend die vooral vanaf 2012 zichtbaar is geweest. Het doorzetten hiervan vergt wel een brede maatschappelijke en bestuurlijke discussie.

Er is momenteel wel al ruimte voor lokale beleidsvrijheid voor het afschaffen van leges en (ruimtelijke) vergunningsplichten. Dat ontslaat een gemeente niet van haar zorgplichten. Ook kan dit afschaffen leiden tot (additionele) gaten in de financiering.

Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	-	→ Onderhandelingen en lobbyactiviteiten om steun te verwerven voor het afschaffen van leges. → Brede maatschappelijk discussie is noodzakelijk over invulling, rollen en financiering.
Juridische haalbaarheid	--	→ Beoordeling van juridische beperkingen en mogelijkheden binnen de bestaande wet- en regelgeving.

Tabel 29: Kwalitatieve beoordeling "Afschaffing legesstelsel" – Uitvoerbaarheid

3.6.3.5 Totaaloverzicht afschaffing legesstelsel

De onderstaande tabel biedt een overzicht van de toegekende scores met betrekking tot het afschaffen van het legesstelsel.

Totaaloverzicht "Afschaffing legesstelsel"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	o	Herleidbaarheid	-
		Servicegerichtheid	o
Financiële evenwichtigheid	o	Kosten & baten gemeente	-
		Solidariteit	+
Omgevingsimpact	o	Omgevingsimpact	o
Uitvoerbaarheid	--	Politieke gevoeligheid	-
		Juridische haalbaarheid	--

Tabel 30: Totaaloverzicht "Afschaffing legesstelsel"

3.7. Instellen standaardtarief

3.7.1 Inleiding

Het invoeren van een standaardtarief bij een bouwaanvraag kan een effectieve strategie zijn om efficiëntie te generen binnen het VTH-taakveld. Deze onderzoeksoplossing omvat het vaststellen van nationale richtlijnen voor de prijsbepaling van standaard bouwwerken, zoals woningen en dakkapellen. Het gaat hierbij voornamelijk om de omgevingsplanactiviteit voor het bouwwerk. De vastgestelde, algemene, richtlijnen zorgen voor een gestandaardiseerde aanpak voor de legesberekening, waardoor de transparantie en voorspelbaarheid van bouwprojecten aanzienlijk worden verbeterd.

Het belangrijkste aspect van deze richtlijnen is dat ze een duidelijke bandbreedte vaststellen waarbinnen de legesbedragen van de verschillende soorten bouwwerken zich moeten bevinden. Dit biedt een kader waarbinnen zowel overheden als burgers kunnen handelen en draagt bij aan het voorkomen van onnodige kostenoverschrijdingen. Omdat de kosten van bouwprojecten binnen een vooraf vastgestelde bandbreedte vallen, is het eenvoudiger om de legesbedragen vast te stellen. Dit zorgt voor vermindering van administratieve lasten voor de lokale overheden. Er hoeft niet iedere keer opnieuw een brede en onzekere begroting vastgesteld te worden. Waarbij het vaak ook de vraag is welke kosten wel en niet toegekend mogen worden.

Het is wel van belang dat de standaardtarieven ruimte bieden voor innovatie. Bij zeer innovatieve bouwprojecten moet er beleidsvrijheid worden toegepast om aan unieke eisen en omstandigheden te voldoen. Dit bevordert creativiteit en innovatie in de bouwsector, terwijl een stabiele en voorspelbare omgeving wordt gewaarborgd.

3.7.2 Locatie van de oplossingsrichting binnen het processchema

De implementatie van standaardtarieven sluit voornamelijk aan bij de vergunningverlening in het procesoverzicht. Standaardtarieven zijn specifiek gericht op de aanvraagprocedure van bouwvergunningen. Deze aanpak richt zich voornamelijk op standaard bouwwerken, waardoor de toepasbaarheid op beleidsontwikkeling en regelgeving beperkt is. In die gevallen wordt meer gebruik gemaakt van maatwerk.

Figuur 7: Locatie "Instellen standaardtarief"

3.7.3 Beoordelingscriteria

In deze paragraaf wordt de oplossingsrichting ‘instellen van een standaardtarief’ getoetst aan de hand van verschillende criteria om de effectiviteit en haalbaarheid te evalueren. Deze aanpak biedt inzicht in de potentiële impact, risico's en uitvoerbaarheid van de oplossingsrichting.

3.7.3.1 Transparantie

Deze aanpak zorgt voor duidelijkheid doordat er landelijke normen zijn voor de behandeling van standaard aanvragen, waardoor tarieven tussen gemeenten minder zullen verschillen. Dit betekent meer uniformiteit in tarieven. Wat betreft servicegerichtheid heeft de gemeente minder vrijheid om tarieven aan te passen aan lokale behoeften. Dit kan leiden tot minder flexibiliteit in tarieven, maar het kan ook betekenen dat complexe situaties niet volledig worden doorberekend, wat gunstig kan zijn voor individuele inwoners. Boven alles geldt wel dat het vaststellen van goede rechtvaardige tarieven een uiterst belangrijke voorwaarde is.

Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Transparantie		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Herleidbaarheid	+ +	→ Het instellen van een standaardtarief op basis van landelijke maatstaven verhoogt de transparantie. → Een ieder betaalt hetzelfde legesbedrag bij het dienen van een bouwaanvraag.
Servicegerichtheid	+	→ De gemeente krijgt minder ruimte om maatwerk toe te passen. → Lokale omstandigheden kunnen minder makkelijk worden doorberekend, dit kan qua prijs voordelig zijn voor de initiatiefnemer.

Tabel 31: Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Transparantie

3.7.3.2 Financiële evenwichtigheid

In termen van kosten en baten leidt deze aanpak vooral tot een besparing aan werklast. Het gebruik van landelijk vastgestelde normen voor tarieven, legesverordeningen en begrotingen vereist minder lokale inspanning op deze terreinen. Bovendien zal deze inspanning waarschijnlijk minder frequent zijn; waar nu jaarlijkse trajecten worden doorlopen, zal bij standaardtarieven sprake zijn van periodieke herzieningen. De impact op de legesopbrengsten laat een gemengd beeld zien. Gemeenten die momenteel hogere tarieven hanteren, zullen mogelijk hun tarieven moeten verlagen. Gemeenten met lagere tarieven moeten hun tarieven verhogen.

Bij het gebruik van standaardtarieven is het zeer belangrijk hoe er met de kruissubsidie wordt omgegaan. Wanneer de kruissubsidie sterk aan banden gelegd wordt, kan dit een negatieve impact hebben op solidariteit. Er kan ook gekozen worden voor standaard tarieven waarbinnen met een zekere mate rekening gehouden wordt met de kruissubsidie, dit houdt in dat hogere tarieven voor grotere ontwikkelingen nog steeds kunnen worden gebruikt om de kosten van kleinere ontwikkelingen te steunen.

Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Financiële evenwichtigheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Kosten & baten gemeente	o	<ul style="list-style-type: none"> → Er is een beperkte besparing van inzet bij de tarief bepaling en het vaststellen van de begroting en legesverordening. → Voor de verwachte opbrengsten heerst er een diffuus beeld. Mogelijk worden goedkope gemeenten wat duurder en dure gemeenten wat goedkoper.
Solidariteit	o	<ul style="list-style-type: none"> → Het hanteren van standaard tarieven kan negatief uitpakken op de solidariteit wanneer het de mogelijkheden tot kruissubsidie verkleint. → Wanneer er rekening gehouden wordt met een (beperkte) mate van kruissubsidie zijn de gevolgen beperkt.

Tabel 32: Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaard tarief": Financiële evenwichtigheid

3.7.3.3 Omgevingsimpact

Het gebruik van vaste tarieven heeft een beperkte impact op de omgeving, voornamelijk doordat het een alternatieve manier van kostenberekening is waarbij er een vaste bandbreedte op basis van landelijke richtlijnen wordt ingesteld. Wanneer gemeenten extreem moeten snijden in de gehanteerde tarieven kan het zijn dat er in extreme gevallen kritisch naar de werkzaamheden binnen de producten gekeken moet worden. Dit kan zorgen voor een vermindering van de kwaliteit die geleverd wordt.

Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Omgevingsimpact		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Omgevingsimpact	o	<ul style="list-style-type: none"> → Naar verwachting is er een beperkte omgevingsimpact, omdat het vooral gaat om een alternatieve wijze van tarieven stellen.

Tabel 33: Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Omgevingsimpact

3.7.3.4 Uitvoerbaarheid

Deze aanpak heeft zowel voor- als nadelen vanuit politiek oogpunt. Aan de positieve kant wordt er een veel duidelijker systeem gehanteerd, waardoor het jaarlijkse vergelijkingslijstje van gemeentelijke vergunningskosten tot het verleden kan behoren. Het harmoniseren van tarieven sluit aan bij de bredere discussie over onverklaarbaar grote verschillen tussen gemeenten. Echter, deze methode beperkt de beleidsvrijheid en vermindert de mogelijkheid voor lokale keuzes met betrekking tot kruissubsidiëring en diepgang van de toetsing. Om richtlijnen te ontwikkelen voor deze aanpak zal er landelijk inzet en onderzoek nodig zijn.

Juridisch gezien geldt dat wanneer deze ontwikkeling (landelijk) wordt opgelegd de beleidsvrijheid van gemeenten wordt ingeperkt en tegen die beleidsvrijheid indruist. Om dit in te voeren vergt een maatschappelijke discussie vanuit een breed perspectief om draagvlak te genereren en vervolgens daarop volgend dan ook een wetswijziging. Op vrijwillige basis zijn er binnen de grenzen van de

gemeentelijk beleidsvrijheid wel mogelijkheden om nu al te standaardiseren. Het opstellen van goede richtlijnen vergt uiteindelijk nog wel een aanzienlijke inzet.

Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Uitvoerbaarheid		
Beoordelingscriterium	Score	Duiding
Politieke gevoeligheid	+	<ul style="list-style-type: none"> → Harmonisering zorgt voor minder lokale verschillen en meer transparantie . → De ruimte om maatwerk toe te passen wordt nadrukkelijk ingeperkt. → Landelijk is er politieke wil en inzet nodig om tot gedegen richtlijnen te komen. → Vergt een bestuurlijk/maatschappelijke discussie vanuit breed perspectief om draagvlak te genereren.
Juridische haalbaarheid	-	<ul style="list-style-type: none"> → " Standaardtarieven" zijn juridisch gemakkelijker uit te leggen en uitvoerbaar omdat het transparantie biedt over de kosten en diensten die worden verleend. → Het is essentieel om de tariefstructuur en kostenberekenningsmethode duidelijk te definiëren in de landelijke richtlijnen om transparantie te waarborgen en misverstanden over de overstap naar "standaard tarieven" te voorkomen.

Tabel 34: Kwalitatieve beoordeling "Instellen standaardtarief": Uitvoerbaarheid

3.7.3.5 Totaaloverzicht instellen standaardtarief

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van het instellen van een standaardtarief:

Totaaloverzicht "Instellen standaardtarief"			
Beoordelingscriterium	Score	Deelcriterium	Deelscore
Transparantie	++	Herleidbaarheid	++
		Servicegerichtheid	+
Financiële evenwichtigheid	o	Kosten & baten gemeente	o
		Solidariteit	o
Omgevingsimpact	o	Omgevingsimpact	o
Uitvoerbaarheid	o	Politieke gevoeligheid	+
		Juridische haalbaarheid	-

Tabel 35: Totaaloverzicht "Instellen standaardtarief"

4. Conclusies en aanbevelingen

In dit verkennende onderzoek hebben wij getracht antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag "Hoe kan het toekomstige werkveld van gemeenten op het gebied van BRIKS-vergunningverlening, toezicht en handhaving na invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen worden bekostigd? Op welke manier kan het bevoegd gezag in staat blijven om adequaat invulling te geven aan VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving), met behoud van het huidige dienstverleningsniveau?"

Om hier een goed antwoord op te kunnen geven hebben wij een groot aantal oplossingsrichtingen uitgewerkt en beoordeeld. In onderstaande totaal wordt het voorlopige totaaloverzicht gegeven met betrekking tot de beoordeling van de verschillende voorgestelde oplossingsrichtingen.

Totaaloverzicht oplossingsrichtingen				
	Financiële			
	Transparantie	evenwichtigheid	Omgevingsimpact	Uitvoerbaarheid
Omgevingsbijdrage → bij indiening aanvraag	o	+	+	--
Omgevingsbijdrage → via verhoging OZB	--	++	+	-
Overeenkomst op urenbasis ("Uurtje factuurtje")	++	--	o	o
Verruiming leges plichtige activiteiten	o	++	+	-
Verhoging tarief voor de achteraf ingediende aanvraag	o	+	+	-
Instellen van standaardtarieven	++	o	o	o
Afschaffen legesstelsel	o	o	o	--

Tabel 36: Totaaloverzicht oplossingsrichtingen

Na het grondig analyseren van de zeven geïdentificeerde mogelijke oplossingsrichtingen bij dit verkennend onderzoek, is duidelijk geworden dat er géén eenduidige al omvattende oplossing bestaat voor een robuuste financiering. Er is duidelijk geworden dat er een brede gecoördineerde aanpak nodig is om de in de inleiding geschetste uitdagingen binnen het VTH-taakveld het hoofd te bieden. Veel van de voorgestelde oplossingsrichtingen bieden elk een deel van de oplossing, die voor verschillende processtappen binnen de VTH-keten relevant kunnen zijn. Zo zien we per processtap de volgende mogelijkheden.

Beleidsontwikkeling en regelgeving:

- o Instellen Standaardtarief
- o Verruiming leges plichtige activiteiten

Vergunningverlening en melding:

- o Instellen Standaardtarief
- o Verruiming leges plichtige activiteiten (met de nadruk op de meldingen en aanvragen aanvullende informatie)

Bezwaar en beroep:

- o Verruiming leges plichtige activiteiten

Toezicht en handhaving

- o Additionele omgevingsbijdrage via de OZB (gericht op een goede leefomgeving, waarbij een deel van het budget tbv toezicht en handhaving toebedeeld kan worden)
- o Verruiming legesplicht (gericht op het vragen van leges tbv meldingen)

Naast deze (op onderdelen toegespitste oplossingen) is het van belang om te realiseren dat er nog steeds gaten kunnen vallen in de financiering van de gemeentelijk werkzaamheden. Daarbij kan het helpen dat er additioneel naast de procesoplossingen een bredere algemene maatregel gekozen wordt: in de vorm van een omgevingsbijdrage of een algemene bijdrage. Hier is voor een volledig beeld nog nader kwantitatief inzicht voor nodig wat buiten de scope van dit verkennende onderzoek valt.

Naast de proces specifieke- en algemene oplossingen is er ook nog een faciliterende oplossing: dit is **instelling van het standaard tarief**. Dit zorgt niet direct voor extra verhaal mogelijkheden maar helpt wel bij het borgen van transparantie en herleidbaarheid van de oplossingen.

Conclusies:

Op basis van dit verkennend onderzoek en na validatie met een afgewogen groep gemeenten stellen wij, als onderzoeksteam, een combinatie van oplossingen voor: Een ideale combinatie op basis van de kwalitatieve analyse bestaat in onze ogen uit de volgende oplossingsrichtingen:

1. We beginnen met het hanteren van een **standaardtarief**. Dit tarief is zowel van toepassing op vergunningen, meldingen en informatieplichten. Idealiter is dit standaardtarief een landelijk tarief (zoals ook van toepassing bij het aanvragen van een Paspoort), zodat het voor iedereen duidelijk is welke kosten ermee gemoeid zijn. Mocht blijken dat een aanvraag niet compleet of volledig is, dan kan de gemeente extra kosten in rekening brengen bovenop het standaardtarief (ten gevolge van extra gemeentelijke inzet).

+
2. Daar bovenop komt de mogelijkheid om een extra tarief te hanteren voor **achteraf ingediende aanvragen**. Een aanvrager die (on)bewust geen vergunning heeft aangevraagd, terwijl dit wel nodig was betaalt naast het standaardtarief dat met de vergunning was gemoeid een extra opslag (zie het als een boete) om misbruik tegen te gaan en de extra inzet vanuit de gemeente te compenseren.

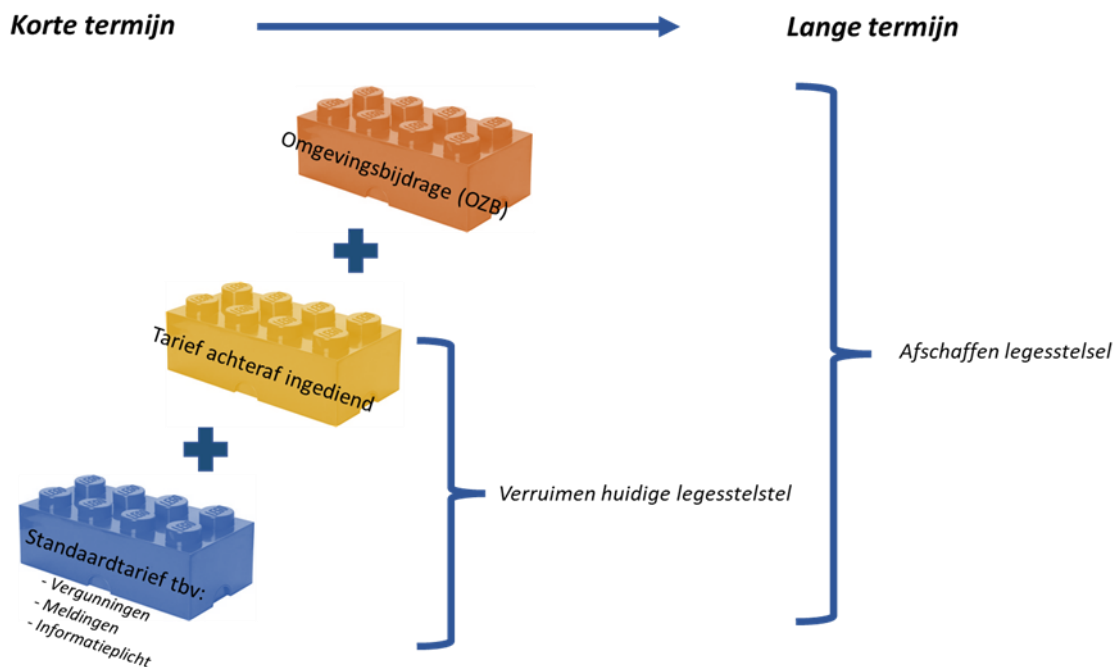
De combinatie van deze twee hierboven beschreven oplossingen kunnen gezien worden als het verruimen van het huidige legesstelsel. Dit zijn dan ook oplossingen waarvoor er (nog) geen grote aanpassingen aan het stelsel doorgevoerd hoeven te worden.

+

- Ten slotte is er nog een **omgevingsbijdrage** die primair bijdraagt aan het bekostigen van een veilige en gezonde gebouwde omgeving. Wij stellen voor dat deze omgevingsbijdrage, middels een deel van de OZB opbrengsten, het meest recht doet aan het primaire doel, namelijk een ieder is erbij gebaat dat er een veilige gebouwde omgeving gecreëerd wordt waarbij er voldoende middelen beschikbaar zijn voor toezicht en handhaving.

Wanneer deze omgevingsbijdrage wordt ingesteld, in combinatie met de 2 voorgaande oplossingen, dan is het huidige legesstelsel overbodig geworden en kan dit afgeschaft worden. Deze 3 stappen zijn zo vormgegeven dat zij modulair ingevoerd kunnen worden en niet allemaal tegelijk, zodat er een tijdspad wordt gecreëerd waarbij we van het huidige legesstelsel naar een volledige afschaffing van het legesstelsel kunnen gaan.

Ons voorstel wordt in onderstaande afbeelding geïllustreerd weergegeven.

Figuur 1: Schematische weergave aanbevolen oplossingsrichtingen

Concluderend biedt de combinatie van voorgestelde oplossingsrichtingen een veelbelovende basis voor het aanpakken van de financiële impact van de ontwikkelingen afgelopen decennia. Hieronder vallen de ontwikkeling naar meer vergunningsvrij, meer markt en minder overheid en keuzes ten gevolge van wetgevingsontwikkelingen daarnaast, zoals bijvoorbeeld de van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen en de Omgevingswet. Door een gecoördineerde en gefaseerde aanpak te hanteren, kunnen we de financiële stabiliteit van de bouwsector bevorderen terwijl we blijven streven naar kwaliteit, innovatie en duurzaamheid in de gebouwde omgeving.

Aanbevelingen

- Wij stellen voor de komende periode te gebruiken om onze bevindingen breder te testen. Hiervoor kan er een consultatieronde gevoerd worden, waarbij niet alleen gemeenten betrokken worden, maar ook onafhankelijke instituten. Hierbij kan gedacht worden aan TNO Bouw of het Instituut voor Bouwrecht (IBR).
- Daarnaast kan in een vervolg bepaald worden wat de financiële effecten zijn van deze wijzigingen. De oplossingsrichtingen zijn nu vooral op een kwalitatieve inschatting van de opbrengsten gebaseerd. Door de oplossingen te kwantificeren, in combinatie met een herijking van het kostenniveau kan beoordeeld worden of er een sluitende business case te behalen is (en welk deel van de opbrengsten uit algemene middelen versus vergunningen/ meldingen/ informatieplichten komt).
- Wat betreft de 2^e onderzoeksvraag: Op welke manier kan het bevoegd gezag in staat blijven om adequaat invulling te geven aan VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving), met behoud van het huidige dienstverleningsniveau?" geldt dat dit onderdeel tijdens dit onderzoek niet verder is uitgediept en dat de nadruk op het verkennen van de oplossingsrichtingen is komen te liggen. We zijn wel van mening dat dit verkennend onderzoek wel een bruikbare stip op de horizon heeft opgeleverd. Via vervolgonderzoek kan ook deze vraag uiteindelijk worden beantwoord wanneer er een diepere kwantitatieve uitwerking van oplossingsrichtingen beschikbaar is.
- Het uiteindelijk kiezen voor een pakket van oplossingsrichtingen betekent ook dat er een meer strategische discussie vanuit een breder perspectief noodzakelijk is die verder gaat dan de geschetste specifieke oplossingsrichtingen. Ook is er behoefte aan nader inzicht als het gaat om de vraag hoeveel middelen nodig zijn om de taken (o.a. gerelateerd aan bouw) adequaat uit te kunnen blijven voeren. Dat is extra het geval bij het mogelijke afschaffen van het legesstelsel.
- Iets dat separaat aandacht vraagt is het groeiende takenpakket zoals een APK voor grote gebouwen, inspectie naar MUWI-vloeren in scholen en een scala aan extra toezichtstaken binnen het energie- en duurzaamheidsdomein waar gemeenten mee geconfronteerd worden. Het is noodzakelijk om goed inzichtelijk te krijgen hoeveel middelen nodig zijn om genoemde activiteiten naast de bouwtaken adequaat te kunnen uitvoeren. Afhankelijk van de uitkomsten van dat inzicht kan beter worden bepaald in hoeverre de aanbevolen oplossingsrichtingen voor alternatieve financiering daarvoor toereikend zijn.

Bijlage 1. Uitkomsten Provero congres, 30 mei 2024

Tijdens het Provero congres hebben de onderzoekers de voorlopige resultaten van het onderzoek voorgelegd aan de deelnemers.

Rangschikking oplossingsrichtingen

Op basis van de resultaten van de Mentimeter, waarin congresdeelnemers (64 deelnemers hebben de Mentimeter ingevuld) hun voorkeuren rangschikten, kunnen we zien hoe de verschillende oplossingsrichtingen door hen worden gewaardeerd.

Figuur 2: Overzicht voorkeursoplossingen deelnemers Provero Congres.

Het blijkt dat het instellen van een standaardtarief de hoogste voorkeur geniet (1ste plaats), gevolgd door de verhoging van het tarief voor achteraf ingediende aanvragen (2de plaats). Op de derde plaats staat de verbreding van leges plichtige activiteiten, terwijl de afschaffing van het legesstelsel op de vierde plaats komt. De opties 'omgevingsbijdrage bij indiening aanvraag' en 'omgevingsbijdrage via OZB' staan respectievelijk op de vijfde en zesde plaats. De optie 'uurtje factuurtje' staat onderaan de lijst op de zevende plaats.

Deze rangschikking komt grotendeels overeen met de conclusies uit ons onderzoek en de voorgestelde oplossingsrichtingen. In ons rapport stellen wij namelijk een combinatie van oplossingen voor, te beginnen met het hanteren van een standaardtarief. Dit komt overeen met de eerste voorkeur van de congresdeelnemers. Daarnaast benadrukken wij het belang van een extra tarief voor achteraf ingediende aanvragen om misbruik tegen te gaan en de extra inzet vanuit de gemeente te compenseren. Dit komt overeen met de tweede voorkeur van de deelnemers.

De verbreding van leges plichtige activiteiten, welke op de derde plaats staat volgens de Mentimeter, wordt in ons rapport genoemd als een mogelijke verruiming van het huidige legesstelsel. Hoewel de congresdeelnemers het instellen van een omgevingsbijdrage via OZB minder hoog hebben gewaardeerd (zesde plaats), blijven wij van mening dat dit een belangrijke component is om een veilige en gezonde gebouwde omgeving te bekostigen. Interessant genoeg, staat de afschaffing van het legesstelsel, een

oplossing die wij pas als laatste stap voorstellen na de implementatie van andere maatregelen, hoger op de lijst van de congresdeelnemers (vierde plaats).

Het concept van 'uurtje factuurtje' krijgt de minste steun van de deelnemers (zevende plaats), wat overeenkomt met onze eigen bevindingen dat dit model minder aantrekkelijk is voor een breed scala van gemeentelijke processen vanwege de mogelijke complexiteit en administratieve lasten.

Overige aandachtspunten

Wat betreft de aanvullende input en aandachtspunten die tijdens het congres naar voren zijn gebracht, laten de resultaten in de tweede afbeelding een aantal belangrijke thema's zien die volgens de deelnemers meer aandacht verdienen. De vijf grootste aandachtspunten zijn als volgt:

Figuur 3: Wordweb met vragen en aandachtspunten

Gemeentefonds: De grootste behoefte bij de congresdeelnemers lag bij het gemeentefonds. Dit geeft aan dat veel deelnemers meer duidelijkheid en zekerheid willen over hoe het gemeentefonds kan bijdragen aan de financiering van de VTH-taken. De stabiliteit en voorspelbaarheid van deze bron van inkomsten is een belangrijke bouwsteen voor de VTH-begroting van een gemeente.

Deregulering en eenvoud: Streven naar deregulering werd ook sterk benadrukt door de congresdeelnemers. Veel deelnemers hechten belang aan deregulering als een manier om de efficiëntie en effectiviteit van VTH-taken te verbeteren. Duidelijke regelgeving kan helpen om de lasten voor zowel gemeenten als aanvragers te verlichten, wat eveneens bijdraagt aan de eenvoud van processen.

Diversiteit: Er is een sterke roep om aandacht voor diversiteit, wat kan impliceren dat de voorgestelde oplossingen moeten worden aangepast aan de specifieke omstandigheden van verschillende gemeenten. Wat werkt in een grote stad, werkt wellicht niet in een kleine gemeente en vice versa.

Risico: De deelnemers hebben zorgen geuit over de risico's die gepaard gaan met de voorgestelde veranderingen. Dit omvat zowel financiële risico's als risico's voor de kwaliteit van de dienstverlening. Er is behoefte aan meer onderzoek waar een grondige risicobeoordeling deel van moet uitmaken voordat nieuwe maatregelen worden ingevoerd.

Doelmatigheid: Het belang van doelmatigheid werd ook benadrukt, waarbij er een focus ligt op het effectief inzetten van middelen om de gewenste resultaten te bereiken. Dit omvat niet alleen financiële middelen, maar ook de inzet van personeel en andere resources.

Deze aandachtspunten zijn meegenomen in onze verdere uitwerkingen, waardoor we ervoor zorgen dat de oplossingen niet alleen effectief en haalbaar zijn, maar ook breed gedragen worden door de gemeenten en andere betrokken partijen. Het is van belang dat we niet alleen focussen op de technische aspecten van de financiering, maar ook op de praktische en menselijke kant van de implementatie. Hierdoor kunnen we een toekomstbestendig systeem creëren dat voldoet aan de behoeften van alle stakeholders.